

PRVIKRAT PO DVAJSETLETNEM RAZDOBJU

Enotne sindikalne proslave 1. maja

V četrtak je v Rimu govoril na skupnem zborovanju tajnik CISL Storti, včeraj v Milanu tajnik CGIL Lama, danes pa bo v Turinu govoril tajnik UIL Vanni

DANES VSI NA PRVOMAJSKE PROSLAVE

RIM, 30. — Jutri bo proslavljal ves napredni svet praznik 1. maja, praznik vseh delovnih ljudi. V Italiji bo imel ta praznični dan posebno obelodetje, saj je po 22-letnih ločenih nastopih končno prišlo do odločilnega prekroja, ko se bodo ponovno vse sindikalne organizacije skupno proslavljale ta pomemben delavski praznik.

Kronika je zelo značilna: včeraj je v Rimu množici delavcev govoril generalni tajnik CISL Storti in to v imenu vseh treh sindikalnih organizacij, danes je govoril veliki sindikalni tajnik UIL Vanni. Na sedežu PSI je bilo pozneje srečanje med severovietnamsko delegacijo in predstavništvom PSI, v katerem sta bila tudi podtajnika stranke Mosca in Codignola. Med razgovorom, ki je potekal — kot pravi poročilo tiskovnega urada PSI — v bratskem in prijateljskem vzdušju, so obravnavali vprašanja v zvezi z zaostrenimi in razširjenimi vojne v Indonezi. Predstavnik PSI so izrazili gostom solidarnost italijanskih socialistov

Na našem področju mi Slovenci kot delovni ljudje nismo bili nikoli občutljivi za napredek in za nove ideje, zaradi česar bo v novem obdobju sindikalnega gibanja prvomajska proslava Slovencev na celotnem področju, kjer prebivamo, še posebno slovesna in prepričljiva. Zvedeli smo, da so slovenski delovni ljudje pripravili številne napise, ki bodo še bolj označili današnji praznik in to v takem obsegu, kot ga še nismo.

Skrata gre za 1. maj, ki ga proslavljamo delovni ljudje na našem področju s pomembnimi uspehi, z novim zanosom, kar vse nas spodbuja k še večjim učinkovitejšim uspehom.

Na današnji dan je prišlo v številnih pokrajinah in deželah Italije do sončnih starih v zvezi z enotnimi sindikalnimi zahtevami glede rešenja socialnih vprašanj, vprašanj stanovanj, socialnega in zdravstvenega skrbstva, kot tudi glede humanitarnih vprašanj v zvezi s hitrim naraščanjem cen in za zanesljive dohodke sindikalne jeseni prejšnjega leta.

Orednje zborovanje je bilo v Milanu, ko je v imenu vseh treh sindikalnih organizacij spregovoril generalni tajnik CGIL Luciano Lama. V Milanu je bil ustavljen mestni promet od 9.30 do 11. ure in to med razdobjem, ko so se na Trg Duomo zbirale množice delavcev za orednje zborovanje. Stavka je bila med drugim bilo zvečer tudi zaprti gledališče Scala, kjer bi morala predvajati opero Turandot. Stavke so se udeležili vsi novinarji tega področja.

Severovietnamska delegacija na obisku v Italiji

RIM, 30. — Iz Pariza je dospela danes v Rim delegacija Demokratične republike Vietnam, ki jo vo-

di načelnik severovietnamske delegacije na pariških pogajanjih Xuan Thuy. Delegacija je gost italijanske sekcije stockholmske konference za Vietnam ter bo ostala v Italiji do 5. maja.

Ob prihodu na letališče v Fiumicino so delegacijo pričakale številne italijanske politične osebnosti, med njimi podpredsednik poslanske zbornice in član vodstva PSIUP Luzzatto, poslanci Lombardi in Bonfanti (PSI), Menichelli (PSIUP), Trombadori in Colombi (KPI) ter predstavnik neodvisne levece Albani.

Na sedežu PSI je bilo pozneje srečanje med severovietnamsko delegacijo in predstavništvom PSI, v katerem sta bila tudi podtajnika stranke Mosca in Codignola. Med razgovorom, ki je potekal — kot pravi poročilo tiskovnega urada PSI — v bratskem in prijateljskem vzdušju, so obravnavali vprašanja v zvezi z zaostrenimi in razširjenimi vojne v Indonezi. Predstavnik PSI so izrazili gostom solidarnost italijanskih socialistov

Zaradi današnjega prvomajskega praznika izide dnevnik v nedeljo, 3. t. m.

TEL AVIV HOČE DOBITI NOVE «PHANTOME»

Izraelske «neumne vesti» o sovjetskih pilotih v ZAR

Tako je označil propagandno in alarmantno sporočilo izraelske vlade predstavnik tiskovnega urada sovjetskega zunanjega ministrstva

MOSKVA, 30. — Predstavnik tiskovnega urada sovjetskega zunanjega ministrstva je danes označil vesti iz Izraela, da sovjetski piloti opravljajo bojne polete nad Egiptom, «za neumne, ki niso vredne, da bi jih zanikali». To je prvi izjava, ki je prišla iz sovjetskih vladnih krogov po propagandnem sporočilu, ki ga je objavila včeraj izraelska vlada o neposredni udeležbi Sovjetske zveze v spopadu na Bliznjem vzhodu.

Politični opazovalci v Moskvi menijo, da je izraelska vlada sprožila to vprašanje zato, da bi prisilila na ZDA in čimprej dobila nove fantome ter drugo orožje. V Kairu pa so takoj po objavi izraelskega propagandnega poročila uradno iz-

Ob 25-letnici zmage nad nacifazizmom objavljamo sliko postrojbe XVII. udarne bazoviške brigade, ko je ob 14. obletnici smrti bazoviških junakov dobila praprot pokrajinskega odbora OF. Ob tej veliki slovesnosti med partizanskim bojem je pokojna Mara Samsa, bivša urednica našega dnevnika, napisala v «Partizanskem dnevniku» od 15. septembra 1944

med drugim sledeče: «Pozno popoldansko sonce se je nagibalo nad Vipavsko dolino, ko so se zgrinile na jasi množice primorskega ljudstva. Od vseh bliz njih in daljnih krajev so prihiteli, še celo iz okupiranih trgov in mest. Vsaka skupina in vsak kraj je nosil svoje zastavo. Na prostorni trati se je v četverstopenj postrojila brigada. Pred njo je držala Slavka Bidovčeva, sestra pokojnega Bidovca, nov prapor. Poleg nje pa je stala Slavka Premrova, sestra pokojnega narodnega junaka Volkja. Ko je župnik iz Šmarji, prečastiti gospod Bajc, blagoslovil prapor, je Slavka Bidovčeva nagovorila brigado in ji izročila prapor, ter ga položila v roke tog. Dragu Maslu. Komisar brigade se je v imenu borcev zahvalil. Za tem prizorom je spregovoril tovarš Vilfan. Ob spominu na slavne dneve partizanskega boja, ko se spominimo na vse drage padle borce in o stali žrtve nacifasističnega nasilja, naj še povemo, da so četniki tik pred dnevom svobode umorili župnika Bajca in še nekatere druge antifašistične borce v Vipavski dolini.

OB TIHI PODPORI KAMBOŠKE PROAMERIŠKE VLADE

Deset tisoč ameriških in sajgonskih vojakov vodi vojaške operacije na kamboškem ozemlju

Ves demokratični svet obsoja ameriško intervencijo v Kambodži

SAJGON, 30. — Ameriška agresija v Kambodži je v polnem teku ter je v prvih urah poteka stala že nekaj stotin človeških žrtev. Operacija «popolna zmagata 42», kot so jo imenovali vojaške oblasti, poteka na področju tako imenovane «papiginega kljuna» v južnovietnamskem. Pri njej sodeluje nekaj deset tisoč vojakov, povečini sajgonskih kolaboracionistov, ki jim pomagajo ameriški «svetovalci» ter letalstvo ZDA, poleg tega pa nekateri oddelki amboških plačancev.

Po prvih poročilih poveljstva v Sajgonu so ameriške in sajgonske čete pobile že najmanj 332 «sovražnikov», od katerih je okrog tristo umrlo pod bombami letalstva.

Kamboška proameriška vlada o tej operaciji «ničesar ne ve»: tako je danes izjavil kamboški vojaški glasnik, ki je dodal, da bo njegova vlada «preverila vesti» o vdoru na njeno ozemlje. Če bi bila tovrstna operacija zares v teku, je dejal glasnik, bi je vlada ne mogla odbrati, «ker je Kambodža nevtralna država».

Kamboške protivladne sile medtem nadaljujejo ofenzivo proti prestolnici Phnom Penhu. Po treh dneh obleganja so danes zasedle mesto Memot, kjer so velike planže, da je ameriška šesta flota v Sredozemlju že tri dni v pripravnem stanju in trdi, da je bilo poveljstvo ameriških pomorskih sil že pred nekaj dnevi obveščeno o delovanju sovjetskih letalcev v Egiptu. Drugi listi pa odločno podurdajo, da morajo ZDA dobavljati nova letala Izraelu in da se mora Nixon prepričati, da je treba vojaško okrepiti Izrael, «ker mu grozi velika nevarnost pred sovjetskim posegom».

V Londonu pa niso dramaturgizirali izraelskega uradnega sporočila, izprav je britanska vlada izrazila določeno zaskrbljenost glede vesti, ki prihajajo z Bliznjega vzhoda. Britanski zunanji minister Stewart je izjavil v poslanski zbornici, da vlada preučuje položaj na Bliznjem vzhodu v luči izraelskih trditve. Med razpravo pa je bivši zunanji minister Brown menil, da je sedaj v teku velika propagandna vojna in da je treba zaradi tega ugotoviti, če so izraelske vesti točne in resnične.

Sovjetska agencija TASS objavila danes komentar, v katerem trdi, da je ameriška intervencija «najbolj groba kršitev nevtralnosti Kambodže» ter da Washington in Sajgon «širita plamen vojne na kamboško ozemlje».

Tudi francoska vlada je na sicer dokaj megljen način obsodila ameriško intervencijo: glasnik zunanjega ministrstva je izjavil, da njegova vlada «obžaluje vsakršno zaostritev, katere posledica bi bila, skupaj z razširjenimi vojne, otežko-

ZDA začele novo agresivno vojno ter razširile imperialistično agresijo na ves indokitajski potokot. «Politični urad KPI — nadaljuje izjava — obsoja novo kriminalno imperialistično pustolovščino; dalje poziva vse demokratične in napredne sile, naj podpirajo zahtevo, da naj Italija zavzame stališče, ki bi pripomoglo k ustavitvi agresije in k rešitvi krize v duhu človeških konferenc iz let 1954 in 1962. V zvezi s položajem na azijskem Jugovzhodu so komunistični poslanci Terracini, Marisa Rodano in drugi predložili interpelacijo na ministra za zunanje zadeve.

Interpelacijo v tej zvezi je predložil tudi socialistični poslanec Scalfari, ki poziva vladni predsednik in zunanje ministra, naj obratno razloži v parlamentu političko vlado glede ameriške vojaške intervencije v Kambodži, glede pooblašanja političnega in vojaškega položaja na azijskem Jugovzhodu, ki ga ta intervencija povzroča, glede možnih pogubnih posledic na svetovno gospodarstvo in glede neizobidnih odgovorov, ki ga bo to dejanje imelo na vezi atlantskega zaveznštva.

KLJUB JASNEMU OZADJU

Za sedaj brez rezultatov preiskava o skrutitvi bazoviškega spomenika

Odločna interpelacija slovenskega poslanca Škerka - Stališče dolinskega občinskega odbora

«Popolna tema» pravijo organi, ki se bavijo s preiskavo o poškodovanju in skrutitvi spomenika bazoviških junakov. Morda le ne tavajo v temi, vsaj ne bi smeli, saj je znano od kod lahko prihaja ta napad na spomenike žrtvam fašizma. Praznovanje 25. obletnice zločina Mussolinijeve strahovlade, obletnica smrti duceja in podobno prav gotovo razburjajo duhove neofašistov, ki se znanajo, ponosi kot kriminalci, na dokazje njihove krivice. Ni prvič, da so bazoviški spomenik skrutili, kot ni prvič, da so sturalni spominke kamne v spominskem parku pri Sv. Justu. In to vedno ob državnem prazniku demokratične Italije.

Preiskavo o skrutitvi bazoviškega spomenika vodijo karabinjerji in organi javne varnosti, pa čeprav je za to uradno pristojen politični oddelček kvesture. Teško pa je reči, če so do danes eni in drugi pre-

iskovalci našli kaj odpljivega v Bazoviški na govoru o nekem rumenem avtu fiat 600, ki se je v naglici oddalil, vaščani, ki so se tudi včeraj hodili pokloniti spominu žrtvam, pa sumljo v nekatere mladenčice, ki prihajajo v Bazovico oblečeni v nočne in imajo večkrat, tudi v nočnih urah, kaj čudnega... vaje. Videli so jih že na vnožju hriba Kokoš in tudi na gmajni, nedaleč od spomenika. In vendar na tem predelu jama, vsaj za znanstvene raziskave ali pa za... treninge. ni.

V Bazovico večkrat prihajajo na rohmehih motorjih sumljivi pobalnik, ki izhajajo iz nekega zloglasnega dela našega mesta. In prav nekaj teh so že zaslišali, vendar ni znano s kakšnim izidom. Dejstvo pa je, da lahko preiskavo usmerijo samo v eno smer: v okolje, kjer se zbira govečevalci prejšnjega režima, katerim je poraz pred 25 leti ostal kot žir na želodcu. Vsekakor morajo preiskovalci napeti vse sile in odkriti ter predati pravici skrutitve, da jih bo za vselej minila vojna, ki so jo učenjavju spomenikov žrtvam, ki so za svobodo darovali svoja mlada življenja.

Slovenski poslanec v rimskem parlamentu Škerka je danes vložil na ministra za notranje zadeve interpelacijo, v kateri ga sprašuje, če so mu znana vandalska dejanja proti spomenikom protifašističnih žrtev ter padlih in odporniških bojnih v Trstu in v okolici. Poslanec pravi, da gre za zločina dejanja fašistov, in sprašuje ministra, kaj je ukrenil, da bi bil kaznovani krivci, da bi v prihodnosti preprečili podobna zločina dejanja.

Ob priliki 25-letnice osvoboditve so fašisti oskrnili spomenik padlih v osvobodilnem boju v Spiminskem parku. V Bazovici so poškodovali spomenik, ki je postavljen v spomin starih slovenskih protifašistov, ki jih je obsodilo na smrt zloglasno posebno sodišče in ki so jih

Proslavljamo osvoboditev

Malokdo od vas, razen mlajših, ki berete te vrstice, ni med samo vojno in takoj po njej prepeval ali tudi samo s poslušanjem dajal duška eni tolikih partizanskih pesmi «Slovenci krementiti», ki pravi:

*Svoboda res je zlata,
svoboda nam je vse,
zanjo, če bo treba,
vsakdo naj umre.*

Ni bila to samo pesem, ki je izražala občutke in razpoloženje mračne tedanjosti. V teh preprostitih, lepih a obenem strašnih besedah je povedana oporoka slovenskega naroda, narodov Evrope in sveta.

Primorski Slovenci smo se po dveh desetletjih fašizma, ki nas je hotel fizično in do kraja streti, našli v pravem trenutku kot en moč v borbi, v ostri borbi s puško v roki, za življenje in smrt, za svobodo.

V 25 povojnih letih so družbena struktura in različne politične situacije narekovale posameznikom in skupinam različne izbire in opredelitve, ki so pač odraz tukajšnje stvarnosti. Vendar smemo, ne glede na vse to trditi, da smo Primorci, brez izjeme, ponosni na našo zmagovito narodno-osvobodilno borbo, pa čeprav nekateri izpričujejo ta ponos s poudarkom, drugi tiše ali celo samo še intimno v svojem srcu.

Prosvetna društva so na lanskem obnem zboru svoje Zveze v Gorici poudarila važnost in dragocnost prirejanja dostojnih krajevskih, društvenih in

Za šolo - spomenik v Cerknem

OSNOVNA ŠOLA CERKNO SPOMENIK NOB

BIVSI PARTIZANI, AKTIVISTI, SLOVENSKI IN ITALIJANSKI ANTIFASISTI! — Prispevajte v sklad za izgradnjo šolske spomenika NOB v Cerknem!

Prispevki se v Trstu nabirajo:

v uradništvu Primorskega dnevnika - Ul. Montecchi 6/II,

na sedežu Slovenske prosvetne zveze, Ul. Gepa 9/II,

na sedežu Kmečke zveze, Ul. Geppa 9, pritličje, v Tržaški knjigarni, Ul. sv. Frančiška 20 in

na sedežih prosvetnih društev, včlanjenih v Slovenski prosvetni zvezi

Do včeraj (do 18. ure) je bilo zbrano: v zbirališču Ul. Montecchi, 6... lir 48.000.-; v zbirališču v Ul. Geppa 9/II (SPZ)... lir 10.000.-

V Gorici se nabirajo prispevki na sedežu SPZ, Ul. Ascoli 1.

včlanjena društva, ki prirejajo tako obširno zasnovano prireditve, želijo, da bi prireditve bila za vse Slovence in antifašistične pripadnike zloglasnega fašizma ponovna priložnost za tolažitev najhujših in najplemenitejših idealov svobode, enakopravnosti in vztrajnosti v borbi za naše pravice.

Okvirni program prireditve je naslednji:

Sobota 20. junija: otvoritev razstave NOB, nastop folklornega ansambla EMONA iz Ljubljane;

Nedelja 21. junija: sprejemanje narodnih noš po mestu, finalna tekma za pokal 25-letnice osvoboditve, promodni koncert zbor na pihala, govor, nastop združenih moških in mešanich moških zborov s pred 500 pevci, družabnost, predvajanje slovenskih filmov;

Ponedeljek 22. junija: družabnost, filmi, posodobljen partizanski miting.

Prepričani smo, da bomo v letu, ko praznujemo 25-letnico zmag nad fašizmom, ki nam je pred 50 leti požgal Narodni dom in pred 40 leti ustrelil naša fanti, in ki nam je uničil še toliko drugih dragocenih življenj, napolnil do zadržnega kotička veliko stadionsko igrišče.

Glede na široko zasnovano prireditve vabimo ostale sorodne organizacije, da za ta dan ne prireditve drugih ali vsaj večjih prireditve.

Edvin Švab

Tepavac o mednarodnem položaju

(Od našega dopisnika)
BEOGRAD, 30. — Državni tajnik za zunanje zadeve Mirko Tepavac je v prvomajskem intervjuju «Politika» dejal, da bo glavni smoter bodočega sestanka nevrščeneh na vrhu doseči učinkovito skupno delovanje nevrščeneh o glavnih vprašanjih o miru, neodvisnosti in skladnejšemu gospodarskemu razvoju. V zvezi s pisanjem tiska o nesoglasju med nevrščeni državami, je Tepavac ugotovil, da se zavedajo, da morajo in morajo skupno delovati na mednarodnem področju.

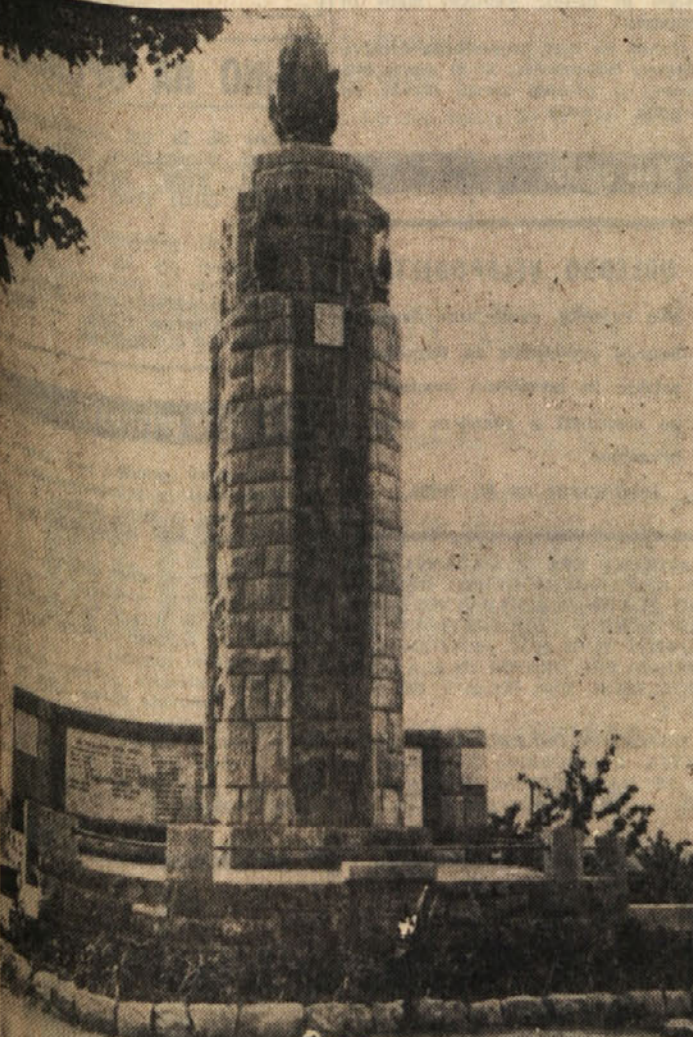
Na vprašanje, kako pojasnjuje dejstvo, da se v sovjetskih uradnih dokumentih sploh ne omenjajo priprave konference nevrščeneh, je Tepavac dejal, da napori nevrščeneh ne motijo nikogar, ki je stvarno zainteresiran za boj proti imperializmu, hegemonizmu in zaostlosti v današnjem svetu. Glede položaja v Evropi je Tepavac dejal, da se razdeljenost Evrope odraža na razdeljenost drugod na svetu in da bi vsak prispevek k boljšemu razumevanju v Evropi prispeval k izboljšanju odnosov na svetu. Bitveno važno je, da demokratizacija mednarodnih odnosov pomaga svetu, da vidi in rešuje vprašanja, ki so krivca za razdeljenost na svetu. Tepavac je opozoril na važnost vprašanja odnosov med obema Nemčijama za mir v

Evropi. Združenje obeh Nemčij pa je stvar naše bodočnosti, koexistence in miroljubnega sodelovanja med obema državama.

Glede kitajsko - sovjetskih odnosov je Tepavac izrazil mišljenje, da težave v odnosih med Sovjetsko zvezo in Kitajsko izhajajo iz načina, kako obe državi, kot veliki sili, tolmačita svoje nacionalne in mednarodne interese. «Trdno sem prepričan, da je obema državama v interesu mir in sporazumevanje, antagonizem jim lahko samo škoduje, tako v medsebojnih odnosih, kakor v mednarodnih odnosih». Se danje stanje odnosov med obema državama, po mišljenju Tepavca, ni jamči miru med njima.

B. B.

ŠTEVERJAN VABI

Prad spomenikom padlim v Števerjanu (na sliki) se bodo danes zbrali partizanski borci iz naše dežele in iz Slovenije na prvomajski proslavi, na kateri bosta govorila pisatelj France Bevk in poslanec Marito Lizzer. Za letošnji praznik sta prosvetno društvo «Briški gric» odbor partizanov pripravila zelo bogat kulturni in zabavni program, ki bo trajal do nedelje

Pred volitvami v pokrajinsko komisijo za obrtništvo

Slovenski obrtniki bodo tokrat volili za slovensko listo

V času, ko se začne volilna kampanja za obnovu pokrajinskega odbora za obrtništvo...

Kot določa člen št. 9 deželnega zakona z dne 24. februarja 1970...

Pokrajinska komisija je sestavljena iz: a) petnajstih podjetnikov...

b) štirih zastopnikov najbolj predstavnih obrtniških sindikalnih organizacij...

c) enega predstavnika pokrajinske obrtniške blaginje...

d) enega predstavnika državnega zavoda za socialno zavarovanje...

Poleg enajdsredih članov sestavlja pokrajinsko komisijo še tri najst člani...

funkcionar deželnega odborništva za delo, socialno skrbstvo in obrtništvo...

ravnatelj pokrajinskega urada za delo...

funkcionar deželnega odborništva za šolstvo in kulturno delovanje...

predstavniki pokrajinske turistične ustanove...

širše delavci obrtniških podjetij na predlog sindikalnih delavskih organizacij...

predstavniki ustanove za razvoj obrtništva dežele ESA...

Isti člen deželnega zakona določa tudi, da sta predsednik in podpredsednik izvoljena za absolutno večino izmed pešnajstih podjetnikov...

Glede nalog pokrajinske komisije za obrtništvo določa prvi deželni zakon...

opravljati vse ugotovitve, tudi neposredno ali preko zbornice, občin ali drugih krajevnih ustanov...

izraža mnenje v sestavi predloge o gospodarskem programiranju, kreditu, poklicnem izobraževanju in izpopolnjevanju...

periodično zbira podatke o ustroju in obsegu podjetij, o višini proizvodnje in zaposlenosti...

odreja primerne ugotovitve neposredno ali preko zbornice, občin ali drugih krajevnih ustanov...

opravljati te dolžnosti in ob upoštevanju kriterijev, ki jih določa deželni odbor...

komisija izdela vsako leto analitični, operativni in finančni program za razvoj obrtništva...

komisija ne more delovati, ali da ga ocenijo, če ustreza gospodarskim interesom pokrajine.

Pokrajinska komisija za obrtništvo je potrjena nadzorstvo deželnega odbora za delo, socialno skrbstvo in obrtništvo...

komisija ne more delovati, ali da ga ocenijo, če ustreza gospodarskim interesom pokrajine.

Isti člen deželnega zakona določa tudi, da sta predsednik in podpredsednik izvoljena za absolutno večino izmed pešnajstih podjetnikov...

opravljati vse ugotovitve, tudi neposredno ali preko zbornice, občin ali drugih krajevnih ustanov...

izraža mnenje v sestavi predloge o gospodarskem programiranju, kreditu, poklicnem izobraževanju in izpopolnjevanju...

periodično zbira podatke o ustroju in obsegu podjetij, o višini proizvodnje in zaposlenosti...

odreja primerne ugotovitve neposredno ali preko zbornice, občin ali drugih krajevnih ustanov...

opravljati te dolžnosti in ob upoštevanju kriterijev, ki jih določa deželni odbor...

komisija izdela vsako leto analitični, operativni in finančni program za razvoj obrtništva...

komisija ne more delovati, ali da ga ocenijo, če ustreza gospodarskim interesom pokrajine.

Ceprav smo letos glede tega nekoliko v zamudi, smo pri nas vendarle že sredi pomladi. Zato pa imajo na Voglu nad Bohinjem še vedno veliko snega, vsakekor dovolj tudi za zahtevno smuko.

PONOVO O NACIFAŠISTIČNIH ZLOČINIH V NAŠIH KRAJIH

Pričanja in ugotovitve o mučenjih v taborišču - krematoriju Rižarni

Prikaz, kot ga je za italijansko revijo «Epoca» zbral in napisal časnikar Ricciotti Lazzero - Intervjuji z nekaterimi preživeli jetniki

Pred kratkim je italijanski tednik «Epoca» objavil članek o Rižarni...

vali nacističnemu režimu. Mnogi se iz Rižarne niso več vrnili, nekaterim ne vemo niti imena.

Pašerjevalnik, nemški podčastnik in ukrajinski vojak, so bili v Rižarni tudi ruski prostovoljci, italijanski vojaški oddelki...

V času do leta 1943, ko so jo Nemci preuredili v svoje namene, se je za krajšo dobo v njej našel članek Nizza Cavalierja...

odredila primerne ugotovitve neposredno ali preko zbornice, občin ali drugih krajevnih ustanov...

opravljati te dolžnosti in ob upoštevanju kriterijev, ki jih določa deželni odbor...

komisija izdela vsako leto analitični, operativni in finančni program za razvoj obrtništva...

vali nacističnemu režimu. Mnogi se iz Rižarne niso več vrnili, nekaterim ne vemo niti imena.

Pašerjevalnik, nemški podčastnik in ukrajinski vojak, so bili v Rižarni tudi ruski prostovoljci, italijanski vojaški oddelki...

V času do leta 1943, ko so jo Nemci preuredili v svoje namene, se je za krajšo dobo v njej našel članek Nizza Cavalierja...

odredila primerne ugotovitve neposredno ali preko zbornice, občin ali drugih krajevnih ustanov...

opravljati te dolžnosti in ob upoštevanju kriterijev, ki jih določa deželni odbor...

komisija izdela vsako leto analitični, operativni in finančni program za razvoj obrtništva...

komisija ne more delovati, ali da ga ocenijo, če ustreza gospodarskim interesom pokrajine.

vali nacističnemu režimu. Mnogi se iz Rižarne niso več vrnili, nekaterim ne vemo niti imena.

Pašerjevalnik, nemški podčastnik in ukrajinski vojak, so bili v Rižarni tudi ruski prostovoljci, italijanski vojaški oddelki...

V času do leta 1943, ko so jo Nemci preuredili v svoje namene, se je za krajšo dobo v njej našel članek Nizza Cavalierja...

odredila primerne ugotovitve neposredno ali preko zbornice, občin ali drugih krajevnih ustanov...

opravljati te dolžnosti in ob upoštevanju kriterijev, ki jih določa deželni odbor...

komisija izdela vsako leto analitični, operativni in finančni program za razvoj obrtništva...

komisija ne more delovati, ali da ga ocenijo, če ustreza gospodarskim interesom pokrajine.

OB 25-LETNICI UMETITVE PRVE SLOVENSKE VLADE

Osrednja proslava bo v nedeljo, 3. t.m.

Na slavnostni seji izvršnega sveta bo govoril Stane Kavčič

V kratkem, 5. maja, bo 25 let, od dne, ko je bila v Ajdovščini umeščena slovenska vlada...

Ob 5. uri bo budnica; ob 9. uri slavnostna seja izvršnega sveta SR Slovenije...

ob 11. uri množično zborovanje na Poljane v Ajdovščini z govorom podpredsednika zvezne skupščine...

ob 14.30 letalski miting na letališču v Ajdovščini; ob 16. uri revija pihalnih orkestrin na grajskem vrtu v Ajdovščini...

ob 18. uri prosta zabava. Igra ansambel «Bele vrane». V torek, 5. maja, prav na obelisk umetitve prve slovenske vlade v Ajdovščini...

ob 10. uri dopolnilne bo vsotredne litovske razstave obrtniških del. To bo nekakšna zaključna prireditev v okviru celostnejskih kulturnih in političnih prireditev v proslavi 25-letnice osvoboditve in umetitve prve slovenske vlade po osvoboditvi.

ob 10. uri dopolnilne bo vsotredne litovske razstave obrtniških del. To bo nekakšna zaključna prireditev v okviru celostnejskih kulturnih in političnih prireditev v proslavi 25-letnice osvoboditve in umetitve prve slovenske vlade po osvoboditvi.

ob 10. uri dopolnilne bo vsotredne litovske razstave obrtniških del. To bo nekakšna zaključna prireditev v okviru celostnejskih kulturnih in političnih prireditev v proslavi 25-letnice osvoboditve in umetitve prve slovenske vlade po osvoboditvi.

ob 10. uri dopolnilne bo vsotredne litovske razstave obrtniških del. To bo nekakšna zaključna prireditev v okviru celostnejskih kulturnih in političnih prireditev v proslavi 25-letnice osvoboditve in umetitve prve slovenske vlade po osvoboditvi.

ob 10. uri dopolnilne bo vsotredne litovske razstave obrtniških del. To bo nekakšna zaključna prireditev v okviru celostnejskih kulturnih in političnih prireditev v proslavi 25-letnice osvoboditve in umetitve prve slovenske vlade po osvoboditvi.

IZ UMETNOSTNIH GALERIJ Lukežičeva dela v Tržaški knjigarni

Ceprav se razstava Avrelija Lukežiča v Tržaški knjigarni vpleta v zaporedje enakih kratkih prikazov slikarstva domačih umetnikov...

Na razstavi v obdobju let 1959. To je bila pomembna razstava ne le po kakovostnem in drugem uspehu, ampak tudi po moralnem. Prvič, in do danes tudi zadnjič, so bili namreč tedaj v obdobju let 1959. To je bila pomembna razstava ne le po kakovostnem in drugem uspehu...

To najbolj opažamo tudi na sedanjih razstavi risb, ki krase Tržaško knjigarno. So pa te njegove risbe skorajda prave slike, kljub skopi barvitosti. Domačna izbira barve papirja, primerno podbarvanega, in črnil, pa je pokrajini v nastrojenju manj bujno pestrih letnih obdobjih, daje Lukežičevim risbam barvni čar resničnosti. Ni pa pri Lukežiču čutno doživetje resničnosti prirode niti najmanj vrednoteno, pa čeprav v podajanju vse oblikovitosti, drevoja, polj in kraških skal, slikarjeve hitre poteze postajajo že neke vrste le njemu lastna kaligrafija. Opisuje pa s to svojo značilno slikarsko pisavo tih lepoto narave tako čudno umetniško popolno, da osrni črt izginja. Neverjetno je, kako uspešno je tako skromnim sredstvi pričarati enako prepričljivo bodisi mehko ozračje globin pokrajine, kakor tudi izstopajočo videlo njenega osredja. Taka lagodnost igre črt mu omogoča zato ustvarjati tudi dovršena tihotajna. Leta srečamo na razstavi v toplice obarvanih risbah folklornih izdelkov slikoviti čutarci in piščalki, po katerih se vrjejo narodni ornamenti. MILKO BAMBIC

Med velikimi proslavami, s katerimi v Jugoslaviji letos slavijo praznik dela in hkrati 25-letnico vsa, bo verjetno najbolj pomembna proslava 25. obletnice o...

Med velikimi proslavami, s katerimi v Jugoslaviji letos slavijo praznik dela in hkrati 25-letnico vsa, bo verjetno najbolj pomembna proslava 25. obletnice o...

Med velikimi proslavami, s katerimi v Jugoslaviji letos slavijo praznik dela in hkrati 25-letnico vsa, bo verjetno najbolj pomembna proslava 25. obletnice o...

Med velikimi proslavami, s katerimi v Jugoslaviji letos slavijo praznik dela in hkrati 25-letnico vsa, bo verjetno najbolj pomembna proslava 25. obletnice o...

Med velikimi proslavami, s katerimi v Jugoslaviji letos slavijo praznik dela in hkrati 25-letnico vsa, bo verjetno najbolj pomembna proslava 25. obletnice o...

Med velikimi proslavami, s katerimi v Jugoslaviji letos slavijo praznik dela in hkrati 25-letnico vsa, bo verjetno najbolj pomembna proslava 25. obletnice o...

Med velikimi proslavami, s katerimi v Jugoslaviji letos slavijo praznik dela in hkrati 25-letnico vsa, bo verjetno najbolj pomembna proslava 25. obletnice o...

svoboditve Reke, ki je bila osvojenca 3. maja 1945. Leos bo Reka svoj srebrni jubilej v svobodi še posebej slovesno proslavila, kajti na bližnjem otoku Krku bodo izročili prometu novo letališče, «Letališče Reka».

Na razstavi v obdobju let 1959. To je bila pomembna razstava ne le po kakovostnem in drugem uspehu, ampak tudi po moralnem. Prvič, in do danes tudi zadnjič, so bili namreč tedaj v obdobju let 1959. To je bila pomembna razstava ne le po kakovostnem in drugem uspehu...

To najbolj opažamo tudi na sedanjih razstavi risb, ki krase Tržaško knjigarno. So pa te njegove risbe skorajda prave slike, kljub skopi barvitosti. Domačna izbira barve papirja, primerno podbarvanega, in črnil, pa je pokrajini v nastrojenju manj bujno pestrih letnih obdobjih, daje Lukežičevim risbam barvni čar resničnosti. Ni pa pri Lukežiču čutno doživetje resničnosti prirode niti najmanj vrednoteno, pa čeprav v podajanju vse oblikovitosti, drevoja, polj in kraških skal, slikarjeve hitre poteze postajajo že neke vrste le njemu lastna kaligrafija. Opisuje pa s to svojo značilno slikarsko pisavo tih lepoto narave tako čudno umetniško popolno, da osrni črt izginja. Neverjetno je, kako uspešno je tako skromnim sredstvi pričarati enako prepričljivo bodisi mehko ozračje globin pokrajine, kakor tudi izstopajočo videlo njenega osredja. Taka lagodnost igre črt mu omogoča zato ustvarjati tudi dovršena tihotajna. Leta srečamo na razstavi v toplice obarvanih risbah folklornih izdelkov slikoviti čutarci in piščalki, po katerih se vrjejo narodni ornamenti. MILKO BAMBIC

Med velikimi proslavami, s katerimi v Jugoslaviji letos slavijo praznik dela in hkrati 25-letnico vsa, bo verjetno najbolj pomembna proslava 25. obletnice o...

Med velikimi proslavami, s katerimi v Jugoslaviji letos slavijo praznik dela in hkrati 25-letnico vsa, bo verjetno najbolj pomembna proslava 25. obletnice o...

Med velikimi proslavami, s katerimi v Jugoslaviji letos slavijo praznik dela in hkrati 25-letnico vsa, bo verjetno najbolj pomembna proslava 25. obletnice o...

Med velikimi proslavami, s katerimi v Jugoslaviji letos slavijo praznik dela in hkrati 25-letnico vsa, bo verjetno najbolj pomembna proslava 25. obletnice o...

Med velikimi proslavami, s katerimi v Jugoslaviji letos slavijo praznik dela in hkrati 25-letnico vsa, bo verjetno najbolj pomembna proslava 25. obletnice o...

Med velikimi proslavami, s katerimi v Jugoslaviji letos slavijo praznik dela in hkrati 25-letnico vsa, bo verjetno najbolj pomembna proslava 25. obletnice o...

Med velikimi proslavami, s katerimi v Jugoslaviji letos slavijo praznik dela in hkrati 25-letnico vsa, bo verjetno najbolj pomembna proslava 25. obletnice o...

HOROSKOP

OVEN (od 21.3. do 20.4.) Povečali boste svojo dejavnost in borbenost. Prijatelji vam bodo v veliko uтехo.

TEHNIKA (od 23.9. do 22.10.) Zelo dobičkonosen dan. Ogibajte se osebam, ki ne kažejo globljih čustev.

SKORPIJON (od 23.10. do 21.11.) Vaši načrti bodo utrpeli dokajšnjo zakašnitev. Ne postavljajte se po robu splošnemu družinskemu mnenju.

STRELEC (od 22.11. do 20.12.) Neka oseba utegne postati vaš dober sodelavec. Ne odrecite svoje udeležbe na nekem sprejemu.

KOZOROG (od 21.12. do 20.1.) Zelo primeren trenutek za vse vaše dejavnosti. Neko pismo bo zbudilo v vas nepotrebno zaskrbljenost.

VODNAR (od 21.1. do 19.2.) Sklenitev dobrega posla je povezana z nekim potovanjem. Seznanili se boste s pomembno osebnostjo.

RIBI (od 20.2. do 20.3.) Ne imajte pretresljivih stikov z osebo, ki je ne poznate. Uspeh druge osebe bo odobenem tudi vaš uspeh.

V Dalmaciji je vedno več hotelov in gostišč. Na sliki cela kopica novih hotelov, ki so jih zgradili v Budvi.

ŠPORT ŠPORT ŠPORT ŠPORT ŠPORT ŠPORT ŠPORT

NA POBUDO ODBORA SŠI

Ustanovitev meddruštvenih komisij za posamezne športne panoge

V skladu z nalogami, ki si jih je dal odbor SŠI že kmalu po zbiranju 11. športnih iger, in s sklenjenimi, ki jih je sprejel na svojem zadnjem sestanku, bo odbor podvel prve korake za izboljšanje pogojev delovanja slovenskih športnih društev v Italiji. Na zadnjem sestanku odbora je bilo namreč sklenjeno, naj bi prišlo do formiranja meddruštvenih komisij za posamezne športne panoge, ki naj bi ne le koordinirale delovanje naših društev, ampak tudi reševale vsa najprej vprašanja, poleg tega pa naj bi skušala tudi proučiti možnost pomoči našim športnim organizacijam. Odbor SŠI je zato sklenil predlagati društvom, da bi najprej ustanovili komisije za šport, ki sta med našo manjšino najbolj razširjena, t.j. za odbojko in nogomet. Kameje je polagoma prišlo na vrsto le ostale panoge.

Ti panogi sta pri zamejskih Slovincih zdaleka pred ostalimi, tako po kakovosti, kakor tudi po številu društev, ki se z njima ukvarjajo. Številu ekip in tekmovalcev. Z odbojko se ukvarja namreč kar 14 društev (Breg, Zarja, Gaja, Primorje, Polet, Bor, Sokol, Kras, Mladost, Juventina, Velež, Dom, Olimpija in Brda), z nogometom pa 11 (Breg, Primorje, Zarja, Gaja, Primorje, Union, Vesna Devina, Sovodnja, Mladost in Juventina).

Razumljivo je, da se ob tolikšnem številu društev pojavlja vrsta vprašanj, od katerih so mnoga skupna vsem, druga pa so zopet lastna vsakemu posebej. Marsikatero od teh vprašanj, ki so čisto nelahka, pa bi lahko društva z medsebojnim posvetovanjem, posvetovanjem in pomočjo z lahkoto rešila in tako prebrala težave, ki se zde sicer čisto nepremostljive. In prav to naj bi bila naloga teh meddruštvenih komisij. Spoprijele naj bi se s temi problemi. Vsega sicer takoj ne bo mogoče rešiti. Toda marsikaj bi lahko še z medsebojnim dogovorom uredili tako, da bi stvari marsikje lažje stekle.

Kaj naj bi obravnavale te meddruštvene komisije? Navedimo samo nekaj najbolj bistvenih vprašanj: zelo težko je vprašanje vadiškega kadra, trenerjev, zlasti za mladinska moštva; igranje je malo (zlasti telovadnica za ženske vadbo, tudi za nogomet), in tukaj bi potrebovali bolj koordinirano delo; organizirane medsebojne pomoči z igralci doslej ni bilo; marsikje bi lahko dosegli večje uspehe s specializacijo svojega delovanja (n. pr. to društvo naj se ukvarja s članskim nogometom za četrta ali tri vasi, sosednje pa z mladinskim, za iste kraje); s sestavo nekakšne reprezentančne vrste bi lahko nastopili tudi na bolj kakovostnih turnirjih in nudili našim gledalcem možnost večjega športnega uživanja kot doslej; viri denarne pomoči niso dovolj proučeni in lahko bi staknili verjetno še precej več pomoči, če bi to delo zastavili bolj strokovno ter sistematično, itd., itd.

Stratka, dela, ki bi korenito doprineslo k izboljšanju stanja v našem športu, ne manjka. Treba se pa le lotiti in ukrepati. Pri tem bo sedma morda prišlo do težav in zastojev, toda stvar se bo vendarle premaknila z mirno točko, na kateri stoji sedaj in na kateri ne sme več stati.

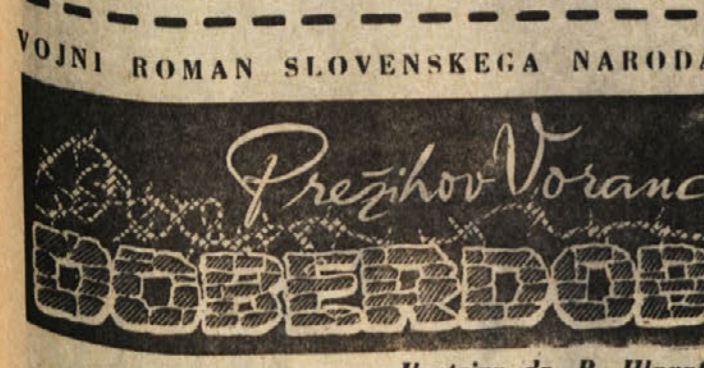
Prav zato bo odbor SŠI sklical

SLOVENSKO PLANINSKO DRUŠTVO TRST
obvešča svoje člane, da bo redni letni
OBCNI ZBOR
v sredo, 6. maja 1970 v UL Geppa 9, ob 20.30 v prvem skilancu, v primeru nezadostne zastavitelja pa ob 21. uri.
Dnevni red:
1. Izvolitev volilne komisije
2. Poročila
3. Diskusija
4. Razrešnica staremu odboru
5. Volitve
6. Razno
Člani, ki se niso poravnali članarine za leto 1970, naj to čimprej stori in sicer še pred občinskim zborom v Tržaški knjižnici ali v UL Geppa 9 pri red. Norči Zavadal.
Datum je bil spremljen zaradi predvidene splošne stavke.

SZ BOR
Vabi 13- do 16-letne fante, naj se prijavijo za novo odbojarsko ekipo, katero bo vodil prof. Sergij Veljak. Prijave sprejema gđ. Norči Zavadal na tel. št. 31119 vsak dan od 17. do 19. ure. Poleg splošnih podatkov naj prijavitelj sporoči še telesno višino, težo in če so se v preteklosti že ukvarjali z odbojko.

Za svetovno prvenstvo v Ljubljani se vrsto pripravila tudi italijanska državna reprezentanca. Na sliki vidimo pet estrovske obrambe: Bizzoni (200 cm), Bivone (210 cm), Menghini (204 cm), Errico (202 cm) in Masini (208 cm). Na skrajni desni je trener Giancarlo Primo. Če bi omenjene igralce postavili enega vrh drugega, bi segali tako visoko, kot trnadstropna hiša. Merili bi namreč deset metrov in četr

Judenburg
Patrulja je pretaknila že vse kote, koder je sinoči oralo streljanje, in nastela šestnajst mrtvih vojakov; znošla je vendar še ranjenec v sest in jarkov. Misleč, da je njeno delo končano, se je vračala proti taborišču; kar je iz neke hiše zavpil glas:
«Tan zgoraj je še eden!»
Patrulja se je obrnila in se napolnila v stransko, ozko pot, ki se je vila med rednimi hišami in plotovi. Ko je stopila okrog ovinka, je zagledala na tleh soldata, čez katerega se je lokajoč sklanjala mlada ženska. Patrulja je bila že tik nje, toda ženska se ni zmenila zanjo, temveč je ihtela dalje.
«Toni, moj Toni — moji ljubli brat...»
«Injenje je bilo tako krčevito, da je presunilo patroljo, ki ni dolgo ni upala blizu. Ženska je mrtvega vojaka še nekaj časa stresala, potem se je dvignila. Tedaj je patrolja spoznala Zaparkovo natakario, lepo Trudo, pred njo na tleh pa je ležal soldat, ki ga nobeden ni poznal in ki očitno ni spadal iz 17. polka, ker je nosil tuje barve, menda barve 27. peš

polka... Bil je Barfuss.
Kakor da bi jo ob pogledu na sanitetno patroljo prevzela še hujša žalost, se je dekle spet vrglo na mrtvega vojaka, ga pričelo tresti in ihtice klicati. Ker patrolja ni vedela, kaj bi, se je obrnila in se tihih korakov odstranila.
«In ta je menda sedemnajst...?» je tiho dejal eden izmed trojcev.
Za njimi se je pa še vedno slišal bolesten jok:
«Toni, ah ti moj Toni, ali si ti...»

ODBOJKA Valter Veljak v Coverciano

V okviru priprav italijanske moške državne odbojarske reprezentance za letošnje mednarodne nastope, je tehnična komisija povabila na skupni trening v Coverciano, ki bo trajal od danes do 3. maja, 17 tekmovalcev. Med temi je tudi bivši član Bora in sedanjí igralec Triestine Valter Veljak. Sklicani so bili namreč naslednji odbojkarji:
Rinaldi (Renana Bologna), Panizzi in Bia (Bumor Parma), Luciani (Baby Brummel), Gianelli, Martelli in Fanfani (Ruini Firenze), Errani (Casadio Ravenna), V. Veljak (Triestina), Pelissero (CUS Turin), Casali (Bovoli Bologna), Carbone (Buscaglione Rim), Giovenzana (Panini Modena), Ragazzi (Milene Modena), Collovo (Palermo), Faenza (Falchi Aversa), Fusaro (Pagnini Padova).

KOSARKA V GORICI TWA-Splügen 116:87

V Gorici je bila v dvorani UGG prijateljska kosarkarska tekma med ameriško ekipo TWA in domačo ekipo Splügen Bräu, ki se je zaključila z zmago gostov s 116:87. V domači ekipi so igrali tudi trije ameriški igralci Deher, Mc Intyre in Ader, ne pa Webster.

V 3. AMATERSKI NOGOMETNI LIGI Hud poraz Devinčanov

DEVIN — STOCK 0:5 (0:2)
Devin je tudi v soboto doživel visok poraz. Čeprav se je uspešno upiral skoraj ves prvi polčas mu ni uspelo, da bi se umaknil na počitek brez golov. Proti koncu prvega polčasa so namreč Stockovi napadali uvideli, da ne morejo prodirati do mreže, da je bil Stockov vratar, konča pri branilu Devinca, ki jo nerodno spravi v lastno mrežo. To je dokončno strlo Devinčane, tako da je zadnji četrt ure bil pravi monolog Stocka, ki je do konca tekme še dvakrat zatresel mrežo domačinov. Kotov je bilo 5:4 za Stock.

NA MEDNARODNEM KOŠARKARSKEM TURNIRJU DANES BOR V AJDOVŠČINI

V okviru proslav 25-letnice prve slovenske vlade» bodo danes v Ajdovščini na sporedu tudi športne manifestacije, med katerimi bo košarkarski turnir, katerega se bo udeležila tudi ekipa Bora. Po uspešnem prvenstvu D lige, ki se je zaključilo v nedeljo, borovci z zapužanjem gledajo tudi na turnir in resno mislijo na možnost, da bodo osvojili prvo mesto.

Na turnirju bodo namreč nastopile ekipe, ki so jih borovci že premagali. Trenutno so naši košarkarji v dobri formi. Predvsem center Ambrožič je v zadnjem času zaigral povsem dobro in tudi na

treningih je potrdil odlično formo. Trener Mari bo danes poslal na igranje naslednjo postavo: Adrijan Zavadal, Sergij Tavčar, Igor Sancin, Boris Fabjan, Peter Starc, Branko Lakovič, Aleksander Sirk, Rajmund Kralj, Silvan Ambrožič, Andrej Rudes.
Poleg Bora bodo na turnirju, ki se bo odvijal po izločilnem sistemu v enem samem dnevu, še naslednje ekipe: Salonit, Fructal, Sempeter. Pravijo pa, da se je Fructal precej ojačil in da je dobil odličnega trenerja, ki je s plodnim delom uvedel v ekipo moderne sisteme igre. Naloga borovcev torej ne bo najlažja.

Spored turnirja pa bo naslednji:
Danes, 1. maja:
ob 9.30 KK Salonit - KK Fructal
ob 11.00 KK Sempeter - SZ Bor
ob 14.30 finale za 3. in 4. mesto
ob 15.00 finale za 1. in 2. mesto
ob 18.15 nagrade in priznanja.

Udeleženci turnirja bodo na enodnevem gostovanju KK Fructal in bodo imeli tako priložnost, poleg tega da se športno pomerijo, da se tudi sestanejo v prijateljski družbi — kar je seveda še važnejše.

Na prvomajskem turnirju v minibasketu, ki bo danes v telovadnici Monte Cengio, bodo nastopila naslednja moštva: Bor, Trissino, Mivar in Servolana. Turnir bo zelo izenačen in zanimiv, kajti vsa moštva so precej močna in borbe za prvo zmago bodo zato zelo ostre. Borovci, ki ne skrivajo upanja, da bodo vsaj v prvem srečanju premagali Servolano, bodo nastopili z naslednjo možno postavo: Edi Košuta, Robi Klobas, Boris Colja, Stojan Sancin, Boris Sjeja, Pavel Bertok, Walter Vatovec, Rado Race, Peter Žerjal in Ervin Žerjal.

Spored pa bo naslednji:
Danes, 1. maja
ob 10.00 Mivar - Trissino
ob 11.30 Bor - Servolana
ob 16.30 finale za 3. in 4. mesto
ob 18.00 finale za 1. in 2. mesto
ob 19.00 nagrajevanje.

**V 1. jugoslovanski nogometni ligi
Crvena zvezda utrdila vodstvo**
V 1. jugoslovanski nogometni ligi so 25. kolo odigrali sredi tedna. Crvena zvezda je po zmagi nad Zagrebom še bolj utrdila svoje vodstvo, ker je Željezničar izgubil Partizanu le točko.

Dinamo - Radnički	0:0
Željezničar - Partizan	2:2
Maribor - Hajduk	3:0
Celik - Sarajevo	1:0
Velež - Radnički (K)	2:1
Crvena zvezda - Zagreb	3:0
Vardar - Sloboda	2:0
Bor - Vojvodina	1:1

Letistica

C. zvezda	25	17	2	6	54:27	36
Željezničar	25	13	7	5	42:26	33
Velež	25	13	7	6	47:34	33
Dinamo	25	11	10	4	38:21	32
Beograd	24	10	9	5	40:24	29
Partizan	25	9	11	5	24:21	29
Hajduk	25	12	4	9	35:24	28
Sloboda	25	9	8	9	26:26	26
Radnički (N)	25	10	5	10	26:26	25
Sprajevo	25	7	10	8	22:24	24
Bor	25	5	14	6	25:29	24
Maribor	25	9	5	11	26:26	23
Vojvodina	25	6	9	10	27:34	21
Celik	25	6	8	11	25:37	20
Vardar	25	8	13	19	33:20	18
Radnički (K)	25	7	4	14	24:33	18
Olimpija (-3)	24	6	4	14	26:41	13
Zagreb	25	2	7	16	13:43	11

Prihodnje kolo

Hajduk - Dinamo
Vojvodina - Beograd
Zagreb - Maribor
Radnički - Željezničar
Partizan - Vardar
Sloboda - Velež
Sarajevo - C. zvezda
Olimpija - Celik
Radnički - Bor

Naše ekipe pred objektivom

Poletovi odbojkarji se v teh dneh vrsto pripravljajo za nastop v provincijskem prvenstvu

Odbojarska šestorka Olympie iz Gorice je letos dokazala, da bi se lahko ob boljši pripravi v prvenstvu D lige odrezala še precej bolje

Naračajniško enajsterico Gaje sestavljajo mladi nogometaši iz štirih vasi Padrič, Gropade, Trebč in Bazovice

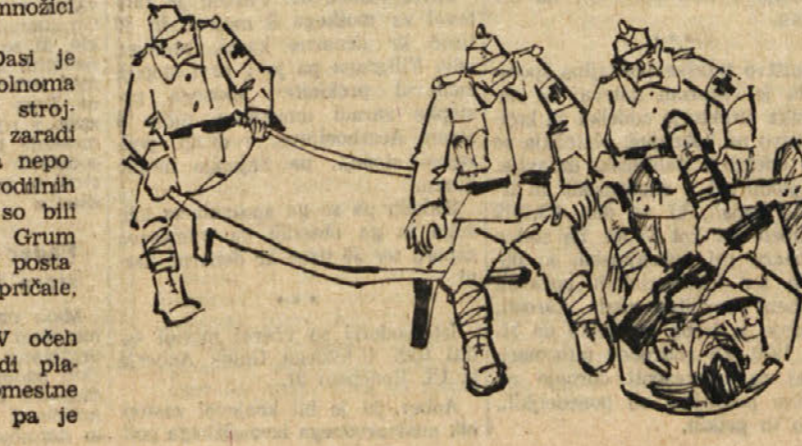

V naračajniškem prvenstvu nastopa letos tudi mlada nogometna ekipa Primorja

VOJNI ROMAN SLOVENSKEGA NARODA
Preživeli vojanci
DAVID BOB
Ilustrira dr. R. Hlavaty

Marsbataljon je bil zmagovalac in razen njega ni bilo v mestu druge sile, ki bi si upala na sveto. Komaj so dobro utihnil strel viharne noči, je zavladalo navdušeno zmagoslavje; vojaki so bili pijani že ob samih misli, da je strta osvobojena vojaška komanda, da je major Möbius s svojimi kujoni pobegnil neznanu kam, medtem ko so se ostali oficirji poskrili in si ne upajo iz mišjih luknj. Soldaški množici je vse to trenutno bilo dovolj.
Ni pa moglo zadovoljiti tudi voditeljev upora. Dasi je upor imel uspeh, vendar niso mogli biti z njim popolnoma zadovoljni. Največje zmešnjavo so poneli povzročile strojnice, a tudi največjo škodo stvari sami. Predvsem se zaradi tega ni izvršilo več važnih povelj. Poleg tega pa je ta nepotrební bod stal življenje nekaterih najvažnejših in vodilnih tovarišev upora. Demark, Skobir, Ivad in še nekateri so bili mrtvi, mnogo drugih, med njimi korporal Hafner, Grum in Učakar, je bilo po ranjenih. To so bile stvari, ki so postala vile velik del računov na glavo in ki so vodstvo prepričale, da je nekdo, ki mu meša štrne...
Ze navsezgodaj je bilo posvetovanje pri Možini. V obeh vseh voditeljev je gorič poleg ognja navdušenja tudi plašenček zaskrbljenosti. Poročila so bila kratka, nadomestne stotnje sicer se sodelujejo, a so pasivne, na tihem pa je

večina moštva z marsbataljonom, skladišča so razbita in oplenjena, soldati so navdušeni in mnogi že pijejo in pojejo, medtem ko silijo drugi domov. Posamezne skupine so najbrž že na svojo roko na cesti proti juhu.
Korporal Hafner, ki ga je skujelela krogla v glavi, se je navzlec temu hrabro držal; pogledal je Možino, kakor da bi hotel reči: Zdjaj si ti na vrsti, govori! Vendar so morali čakati precej dolgo, preden je prišlo do tega. Naposled je Možina vprašal:
«Kje je Smuk?»
«Običaj je nekje v mestu...»
«Kje je Palir?»
«Njega ne spraviš od strojnice za nič na svetu...»
«Sijajen fant! Straže okrog mesta seveda niso postavljene?»
«Postavljene, oziroma poslano so bile tja, toda ljudje, ki

hočejo domov, se sprašujejo, kaj bi tam...»
«Potem sem tudi jaz za to, da jo čimprej pobrišemo iz Judenburga proti Sloveniji. Ako ne začne danes v Neumarktu, v Murani, v Radgoni in drugod, smo izgubljeni. Polovili nas bodo kakor mačke. Ker pa tega ne vem, sem za to, da se še danes spravimo na noge — takoj!»
Kakor so bila kratka poročila, so bili kratki tudi sklepi; čas in razmere niso dopuščale dolgega prerenanja. Sklenjeno je bilo, da odrine glavna skupina marsbataljona takoj proti domovini, a ostali del naj odrine prihodnjo noč ali najkasneje drugi dan. Za to so bili vsi. S seboj je treba vzeti nekaj orožja, potem nekaj trenja z živčevjem. Teže pa je bilo dočeti, kdo bo vodil odhajajoče oddelke. Frajtar Kadunc je predlagal, naj z glavnim oddelkom odidejo Hafner, Rogelj, Stefančič ter Davtovič, Možina pa naj odide s svojimi kot nekako kritje zadnji iz mesta.
«Ne, jaz ostanem do zadnjega tuka!» je odločno odbil Hafner.
Misleč, da se Hafner zaradi rane brani potovanja, sta Rogelj in Stefančič hkrati rekla:
«Saj ti ne bo treba hoditi peš, na voz se boš usedel in se pejal...»
Toda Hafner ju je zaustavil:
«Tovariši, ne gre za to. Jaz lahko vzdržim tukaj ali kje drugje. Moram vzdržati! Gre za to, da ne smemo vsi voditelji takoj zapustiti mesta. Kaj bodo pa soldati k temu rekli?»
Nekateri so še ugovarjali, da bi ranjeni Hafner ostal v mestu; bolje bi bilo, da bi ostal kdo drug. Ker je pa Hafner vztrajal pri svojem sklepu, so se vdal tudi drugi. Zato je bilo sklenjeno, da odpeljeta prvi oddelki Rogelj, Stefančič in tovariši, Hafner in Možina pa ostaneta do odhoda drugega oddelka. Pred razhodom je vzdihnil Stefančič:
«Ah, škoda, da nimamo vlaka na razpolago. V dveh, treh urah bi bili na domači zemlji...»
(Nadaljevanje sledi)

PRED NOVIMI RASNIMI SPOPADI V ZDA

Delna mobilizacija narodne garde zaradi procesa proti «Črnim panterjem»

Protestno zborovanje v New Havenu ob podpori študentov in vseučiliških oblasti v Yaleju

WASHINGTON, 30. — Oblasti predvidevajo, da bo prišlo v New Havenu v Connecticutu do hudih neredov na dan začetka obravnav...

Natožni klopi bodo sedeli vsedržavnih predsednik združenja Bobby Seale in sedem drugih pripadnikov združenja, ki so vsi oboženi zločinov umora in ubitve...

V tem primeru pa se je zgodilo, da so bili «črni panterji» deležni podpore širokih plasti belcev. Predvsem so dobili to podporo ne samo od belih študentov svetovnega vseučilišča Yale...

Na vseučilišču v Yaleju je v teku stavka, ki traja že teden dni. To stanje je napotilo predsednika vseučilišča Kingmana Brewsterja, da je spred dnevi izrazil svojo zaskrbljenost glede možnosti, da bi katerokoli sodišče v ZDA lahko nepristransko sodilo črnim revolucionarjem...

iz vseučilišča, ker bi po njegovem mnenju študente «lepe umirave v Yaleju» moral vzgajati zrelejši in odgovornejši človek.

Sporočajo, da je New Havenska policija že aretirala nekaj belih mladenčev, ki so imeli pri sebi solzne bombe in eksplozivni material.

Časopisne agencije sporočajo nadalje, da je znani mikrobiolog iz Harvarda Jonathan Beckwith poklonil «Črnim panterjem» 1.000 dolarjev...

Od maja do septembra spet legalna ura

RIM, 30. — V noči med soboto, 30. in nedeljo, 31. maja bodo vsi državljani zaradi pomne, če tudi povojne uvedbe legalne ure morali premakniti kazalce svojih ur za eno uro naprej.

nitvi legalne ure pa bo prišlo med soboto 26. in nedeljo 2. septembra, ko se bomo spet ravnali po estari sončni uri.

Med italijanskimi državljani u vedba ure ne predstavlja nič izrednega, saj je tako rekoč postala v poletnih mesecih skoraj nenadomestljiva in običajna navada.

Tako ali drugače, legalna ura predstavlja zakonski ukrep, ki so ga dolžni vsi spoštovati, čeprav je znano, da so take novotarije vedno povzročale številne polemike in sploh nasprotja že od časa, ko je ameriški predsednik Franklin pred nekaj stoletji prvič uvedel.

V RAZGOVORU Z UREDNIKOM BBC

ZDA nosijo glavno odgovornost za politični položaj v Grčiji

LONDON, 30. — Med intervjujem za angleško televizijo BBC je Mikes Theodorakis danes obsodil ZDA, da «so glavni krivci sedanjega političnega položaja v Grčiji».

Ko bi grški narod vedel, da ima za nasprotnike samo polkovnike, bi se bil že uprl, ampak za polkovniki je cela ameriška vojska mornarica in imperialistični sile.

je Grk, če že ne zaradi drugega. «Mnogi bi postali komunisti, ko bi živeli v Grčiji», je zaključil. Kar se tiče njegove žene, je Theodorakis povedal, da ne ve, kaj bosta lahko spet skupaj, morja čez nekaj dni, ali let.

Profesor Stratis Andreas, upravnik grške trgovske banke, je večer izjavil, da se Servan-Schreiberje trditve v zvezi z njegovim sodelovanjem pri Theodorakisovi izpostavitvi lažne, Andreas trdi, da se nikoli ni srečal s Servan-Schreiberjem, toliko bolj, ker je bil v Londonu za časa Servan-Schreiberjevega obiska v Grčiji.

At Aten je prišla denar vest, da so v zaporu Korydallos sprejeli zelo hude ukrepe v zvezi z jetniki, ki so 21. aprila — ob tretji obletnici državnega udara v Grčiji — izvedli gladovno stavko.

PO UKREPIH ŠVICARSKÉ VLADÉ

Shod izseljenskih organizacij v Lucerni analiziral stanje in probleme emigrantov

Samo pravočasno informiranje, nebirokratsko in koordinirano delo lahko vsaj delno izboljšata položaj izseljencev - Italijansko vlado so obdolžili, da ni ukrepala s hitrostjo, ki jo je zahteval teški položaj

Kakor smo že napovedali, je bil v Lucerni preteklo soboto in nedeljo shod vseh organizacij italijanskih izseljencev, katerega cilj je bil koordinacija dela v pričakovani volitvi 7. junija.

Na shodu, ki je bil v hotelu «Unions», je najprej govoril predsednik Zanier, ki je pozdravil vse prisotne in podčrtal pomembnost srečanja. Dodal je, da imajo izseljenci pravico soditi v domovini in to bodo morali narediti na volitvah v Italiji, ki čisto slučajno sovpadajo z volitvami za Schwarzenbachov predlog v Švici.

Po predsedniku pripravljalnega odbora je govoril predstavnik federacije «Colonie libere» Losi, ki je poudaril, kaj pravzaprav izseljenci zahtevajo od Švice, oziroma od tistega dela švicarskega prebivalstva, ki razume njihove probleme.

Prvo in znatno ugodnost bi morale te nove določbe prinesiti trgovini z mesom na drobno in torej samim potrošnikom. S tem bi se namreč zadrževale cene pri prodaji na drobno in bi se avtomatično zmanjšali nakupi onstran meje, v Jugoslaviji.

Govornik je nadalje podal pogled izseljencev od leta 1957 do ukrepov zveznega sveta v zvezi s švicarske delovne sile. Dejansko so švicarske oblasti iz leta v leto malenkostni odstotki omejevale vstop izseljencev, kar ni predstavljal velikega problema ravno zaradi tega, ker je bilo progresivno Vendar če sestojemo vse odstotke je število zaskrbljujoče. Resnici na ljubo je treba priznati, da bi Švica mogla napredovati brez tuje delovne sile.

Sledila je analiza vseh italijanskih in švicarskih zakonov, ki urejajo izseljencev. Govornik je razčlenil probleme in točno določil področja, na katerih bi morale delovati posamezne komisije, ki bi mestile legalne in človekarske probleme, organska politika, strogo izpopolnjevanje, prosto premenjanje in menjava služb, zagotovitev delovnega mesta. Skupna organizacija posameznih odborov in se posebej posvetovalni odbor bi morali nastopiti razpisati zahteve in temeljevati potrebe.

Na popoldanskem zasedanju nastopili razni govorniki, ki so dravnili navzoče v imenu raznih sindikatov italijanskih in nekaterih švicarskih. Prišlo je tudi do prostre kritike italijanske vlade, ki je ukrepala z zadostno hitrostjo, ki jo je zahteval položaj izseljencev po zakonu švicarskega zveznega sveta.

Podrobno poročilo o vseh skupnih problemih, položaju izseljencev in odnosov do matične države, je v imenu vseh prisotnih organizacij podal predstavnik pripravljalnega odbora in predsedstva. Poudaril je, da je ta shod prvi javni nastop in srečanje vseh izseljencev, oziroma njihovih predstavnikov. Z razliko od drugih imajo emigranti vedno dvojne pravice in dvojne dolžnosti: do matične domovine in dežele, v kateri živijo. Največji problem italijanskih emigrantov je, da predstavljajo v Italiji delovna sila blago, ki ga lahko prodajajo ali posojajo. Edini način, ki lahko privede do rešitve tega problema, je ustanovitev skupnosti. Samo kolektivno in koordinirano delo lahko daste kake sadove. Govornik je dalje orisal pot, po kateri naj bi izseljenci postavljali svoje zahteve: izjaviti bi morali pritisk na italijansko vlado, zganiti švicarski zvezni svet in izzvati sodelovanje med obema vladama. Shod ima sedaj nalogo, da preneha s teoriziranjem in srečanju, ki ne privedejo do nobene rešitve, in da pripravi podlago za konkretne predloge.

Pravice, ki so jih podajali posameznim organizacijam, ki so v bistvu le malenkostno razlikovali med seboj. Sicer se je vsi govorniki ustavljali še posebej za kategorijo, vendar so bistveni elementi skupni. Predstavnik italijanskega odbora iz Basla je poudaril pomembnost obveščevanja. Samo s pravočasno obveščevanjem o vseh novih ukrepih in premikih, se bodo lahko izseljenci zoperstavili pritisku, ki ga vsi skušajo sedaj izvajati in ki bo otežilo njihov položaj. Odpraviti bi morali birokratizem, ki včasih celo neopravičljivo omejuje rešitve.

Predsednik pripravljalnega odbora je v odzoru prebral brošuro povablencev, ki niso mogli biti v zvezi na shodu. Zvezni svet je za (ki odgovarja italijanskemu ministrstvu za delo) je opravičil svoj odstotek, češ da je ta odstotek privraten in da uradno švicarske oblasti ne morejo biti navzoči. Mnogi italijanski parlamentarci, slanki in predstavniki so postali solidarnostne brzojavke, med katerimi je bil tudi minister Donat Cattin.

Zvečer je v istem hotelu zasedla komisija za Furlanijo in Julijsko krajino, ki se je ustavila pri vprašanjih, ki so lastni tej državi, zaključku te komisije, pri kateri so imeli glavno vlogo tudi izseljenci. Beneške Slovenije, bomo postali kasneje, ko bomo objavili vse zaključke drugih delovnih komisij, ki so si že med shodom razdelile v prilezi z delom, ki ga bodo morale opraviti do prihodnjega shoda.

Naravno je, da ima nastop italijanskih obrtnikov v lastno slovensko skop volilno listo Slovenskega spodarskega združenja poseben pomen. Pomen, ki zajema tudi spodarsko problematiko, ki jo stvarja nenehno razlaševanje slovenske zemlje, in problematiko, ki jo nju novih smeri v obrtniških dejavnostih.

Slovenski obrtniki

(Nadaljevanje s 4. strani)

obstoječega obrtniškega združenja nezadovoljstvo obrtnikov dosega vrhunce. Obrtniki si želijo novo spodarsko in socialno-politično smerite, ki naj sloni na demokraciji, in za nas Slovence povabljen na enakopravnih načelih.

Naravno je, da ima nastop italijanskih obrtnikov v lastno slovensko skop volilno listo Slovenskega spodarskega združenja poseben pomen. Pomen, ki zajema tudi spodarsko problematiko, ki jo stvarja nenehno razlaševanje slovenske zemlje, in problematiko, ki jo nju novih smeri v obrtniških dejavnostih.

SPOROČILO MORA PODTAJNIKU ZA ZUNANJO TRGOVINO BELCIJU

Vlada bo predložila parlamentu nov zakon o obmejni trgovini

Kontingent uvoženega mesa se bo povečal od sedanjih 260 milijonov na 2 milijardi lir

Na eni prihodnjih sej bo ministrski svet odobril za predložitev parlamentu načrt zakona, na podlagi katerega bodo postali operativni novi italijanske - jugoslovanske spoznajne s trgovinsko izmenjavo med obmejnimi področji in še posebno med Trstom in ozemljem Buje, Koprna, Sezane in Nove Gorice.

Najvažnejša novost, ki je bila vnešena v sporazume, se tiče povečanja kontingentov žive in zaklane govede živine, ki bo namenjena izključno oskrbovanju tržaške pokrajine.

Področjih, ki so danes pod jugoslovansko suverenostjo. Sprico marginalnega položaja tržaške pokrajine, pomenijo nakupi na velikih nacionalnih trgih Padske nižine in tudi v Venetu znatno obremenitev stroškov za prevoz. Ker je poleg tega krajevna proizvodnja govejega mesa nezmatna, se za oskrbovanje zateka skoraj izključno na zunanje trge.

Do obratne operacije ob prekinjenju zunanje trgovine.

Sejda je v okviru avtonomne

trga račun» uvažati za našo področje iz bližnjih obmejnih ozemelj govedo in svezno meso v skupni vrednosti 260 milijonov lir. Ko bodo nove določbe postale izvršilne, bo moč uvažati za tržaške potrošnike 40.000 stovbov govejega mesa v vrednosti približno dve milijardi lir.

Poleg tega, da uveljavlja nove olajšave (ki bistveno spreminjajo važnost do sedaj veljavnih sporazumov), so raznovrstni. Omeniti je treba predvsem, da se je potreba po govedem mesu vedno krila z nakupi

IZ TRŽAŠKE KRONIKE

RESOLUCIJA SVETOVALCEV KPI BARACETTIIJA, LOVRIHE, MOSCHIONIIJA IN PASCOLATA

Dežela naj s svojim posegom zajamči razvoj Slovencev v videmski pokrajini

Resolucija, o kateri bo deželni svet verjetno prav kmalu razpravjal, se sklicuje na pismo beneških Slovencev Berzantiju - Predlog za ustanovitev samostojne medobčinske skupnosti v Julijskih Predalpah

Komunistični deželni svetovaleci Baracetti, Lovriha, Pascolati in Moschioni so predložili večer predsedniku deželne skupščine Ribeziju programsko resolucijo, o kateri se bo deželni svet moral izreči z glasovanjem v najkrajšem času.

čine in strnjene narodnostne skupnosti, pred hudimi pojavi prisilnega izseljevanja; naj se zajamči, da bo toponomastika slovenskih krajev vrnjena v izvirni slovenski obliki; naj se da pobuda za ustanovitev medobčinske skupnosti med javnimi predstavniki Julijskih Predalpa, da se bodo ta ljudstva lahko samostojno spoprijela s skupnimi problemi upravnega, gospodarskega, družbenega, narodnostnega in kulturnega značaja.

Resolucija ugotavlja, da je delegacija, ki je izdelala pismo Berzantiju, bila enotna in kvalificirana, v pismu pa jasne zahteve za uveljavitev narodnostnih pravic, to manjšine, kakor tudi za gospodarski razvoj nadiških, terzke in kanalske doline. V uvodu in resoluciji ugotavljajo pomen, da je deželni odbor že odgovoril na nekatera vprašanja v zvezi z obvezami v tem smislu in izražajo pričeanje, da niso ti odgovori jasno opredelili politične volje deželnega odbora, da bi z neposrednimi posegi in posredovanjem pri državnih oblasteh dosegli popolno uveljavitev narodnostnih pravic Slovencev v videmski pokrajini.

Izjava PSIUP o mednarodnem položaju

Sprilo zaostritve mednarodnega položaja v jugoslovodni Aziji in na Bliznjem vzhodu obsoja tržaški izvršni odbor PSIUP tudi ob prvem maju, ki ga proslavljata skupno s sindikalnimi organizacijami, vojnouhvalsko politiko ameriškega imperializma, ki vedno bolj ogroža mir na svetu. PSIUP obsoja tudi dejavnost italijanske vlade in njeno podrejeno zvestobo atlantski politiki.

Opomin vodstva PSI strankam leve sredine

Vodstveni odbor PSI je 28. aprila z 19 glasovi proti 12 nasprotnim odobril resolucijo, ki se glasi: Pokrajinski vodstveni odbor PSI v Trstu je proučil zapleteno vprašanje odnosov z drugimi političnimi skupinami levosredinske koalicije na občini in v drugih mestnih ustanovah v luči napadov teh skupin na socialistične in preteklih dneih. Vodstveni odbor je odobril poročilo pokrajinskega tajnika Gianpina Giuricina ter je še posebno ocenil enostransko stališče KD glede domnevne nezvržitosti sporazumov, podpisanih 20. januarja letos. Socialisti menijo, da so ta stališča gola preteza ter da težijo k temu, da bi resno ogrozili avtonomijo politični izbori. Zahteva KD, da bi vsilila vnaprejšnje izbire, ki naj bi se uresničile na pokrajinski ravni, preden bi ocenili rezultate prihodnjih volitev, odkriva socializem znanje nesprejemljive politične metode (do kakršnih je že bilo prišlo), ki je socialisti odločno zavračajo. S tem

Mestni avtobusi in openski tramvaj danes ne bodo vozili

ACEGAT je sporočil, da bo zaradi škoda osehla, ki se zavzema za novo pogodbo, da ne bo opravljalo nador in praznične dela, dana se ustavljen ves mestni promet in tudi avtobusne in tramvajске zveze med Opčinami in Trstom.

Razpisana natečajja

Tržaško županstvo sporoča, da kandidatke za suplence v občinskih otroških vrtcih za šolsko leto 1970-1971 lahko predložijo na županstvo do 10. maja prošnje na kolikovanem papirju. Podrobne informacije lahko dobijo v sobi št. 107 na županstvu.

Tajništvo tržaške pokrajine sporoča, da je razpisal natečaj za knjižničnika direktorja oddelka za knjigo govodstvo na pokrajini. Natečajja se lahko udeležijo italijanski državljani, ni, diplomirani in ekonomskih in trgovskih vedah, ki na dan 4.3.1970 niso imeli več kot 35 let. Za stalne uslužbenke pri pokrajinskih in občinskih ter konzorcijskih upravnih ni nobene omejitve glede starosti.

VČERAJ PRED KAZENSKIM SODIŠČEM

Zaradi kraje vojaških uniform obsojen na dva meseca zapora

Da bi pridobil na času, je podpisal s finančrjem imenom pobotnico za položeno kavčijo

Kazensko sodišče (preds. Liga, bue, tož. Pascoli, zapis. Rubini) je včeraj sodilo v odsotnosti 28-letnega Franca Zaniera iz Ul. Concordia 27.

10. oktobra lani je 48-letna Luciana Acerboni s Trga Stare mitnice št. 10 prijavila osrednjemu komisariatu karabinjerjev tatvino kovičk, v katerem je imela nekaj vojaških uniform in druge manjše predmete in ki ga je hranila v stanovanju sestre Marcelle Tuzzi, ki je živela v istem poslopiju.

Na vprašanje karabinjerjev, če ženska sni, kdo bi lahko ukradel koviček, je leta odgovorila, da je bil verjetno Zanier, ki je trenutno zivel na sestrinem domu.

Podredni so ga kmalu nato iztaknili doma, se na vprašanja karabinjerjev ni preveč obotavljal. Jaskan denarje sredine, naj ne panjajo loka, kajti drugače bo PSI vzele na znanje razbitje omejenih sporazumov in se temu primeru ravnala.

Kot vidimo iz besedila resolucije PSI, gre za zadnji opomin ostalim strankam leve sredine, naj ne panjajo loka, kajti drugače bo PSI vzele na znanje razbitje omejenih sporazumov in se temu primeru ravnala.

Kot vidimo iz besedila resolucije PSI, gre za zadnji opomin ostalim strankam leve sredine, naj ne panjajo loka, kajti drugače bo PSI vzele na znanje razbitje omejenih sporazumov in se temu primeru ravnala.

Acerbonija je takoj po policijskem zaslišanju odšla k njemu, da bi ji vrnil, kar si je pridržal. Moški pa ji je dal le del obleke in dejal, da ima ostalo na domu svojega prijatelja.

Minil je teden dni in ženska je spet šla k moškemu ter zahtevala, naj ji vrne vse, kar si je pridržal. Zanier pa ji je lokalrat dal pet zastavnih listkov, s katerimi je ženska odšla v omejeno zastavljalnico in potem, ko je v zameno za pet zastavnih listkov izplačala 44 tisoč lir in prejela del obleke, ki jih je Zanier zastavil, opazila, da je od skupnega blaga, ki ga je prejela, manjkalo še nekaj v skupni vrednosti približno 100 tisoč lir.

Javni tožilec dr. Pascoli je zahteval za možkega 3 meseca in 30 tisoč lir denarne kazni, branilec odv. Filigrana pa je v prvi stopnji zahteval prekinitev sodnega postopka zaradi umaknitve tožbe s strani Acerbonijeve, v drugi, podrejeni stopnji, pa najnižjo možno kazno.

Sodniki pa so ga spoznali za krivega in ga obsodili na 2 meseca zapora ter 30 tisoč lir denarne kazni.

Isti sodniki so včeraj morali soditi tudi 41-letnega Guida Auberja iz Ul. Ronchetto 91.

Auber, ki je bil krajevni zastopnik mednarodnega izvoznikega pod-

jetja «Americatrans», se je 14. oktobra lani pripravil, da bi s svojim tovarnjakom odpeljal iz nove proste luke 150 bal kokosovega oreha. Bilo je nekaj čez 17. uro, ko je hotel predstaviti finančarju, ki je bil službeno dodeljen pri pregledovanju tovora, pobotnico za položeno kavčijo. Finančar pa mu je odgovoril, naj še malo počaka, ker vsi dokumenti še niso bili pripravljeni. Ni minilo niti pol ure, ko se je finančar spet vrnil k tovarnjaku, ki pa je medtem že zapustil prosto luko. Pri pregledu pobotnice za položeno kavčijo pa je finančar za svoje veliko začudenje opazil, da se je Auber pod oznako evidenc nastoril in zasnčitosti podpisal z njegovim imenom.

Ko so ga naslednji dan izsledili, je Auber ves preplašen in močno jaskan dejal, da je sam podpisal pobotnico le zato, da bi pridobil na času.

Tožilec dr. Pascoli je zahteval za obtoženo 5 mesecev in 10 dni za bilovna, branilec odv. Vinciguerra pa se je boril za oprostitve, ker dejanje ni kaznivno.

Sodniki so ga pogojno in brez vpsisa v kazenski listi obsodili na 2 meseca in 20 dni zapora.

Tovor oplazil delavca po glavi

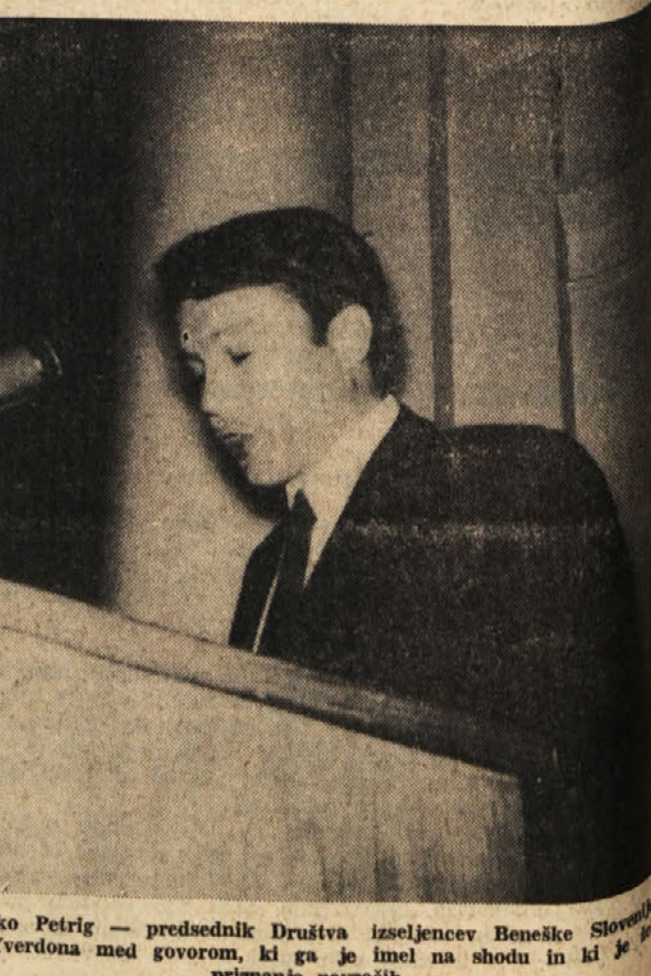
Včeraj zjutraj je 34-letnega Kazimirja Sturmmana iz Fribenega 77 med delom pri skladišču št. 5 v novem pristanišču oplazil tovor lesa na žerjavu, zaradi česar se je moral delavec z rešilnim avtom RK zateči v bolnišnico. Ker so mu zdravilni ugotovili poleg udara v glavo tudi rano na temenici, so ga s prognozo okrevanja v 7 dneh sprejeli na nevrokirurškem oddelku.

Z roko med kolesja mešalnega stroja

Zaradi zmečkane dlani leve roke in ran na štirih prstih so včeraj popoldne pridržali s prognozo okrevanja v 15 dneh 20-letno Tiziano Girolomini iz Ul. Buonarroti 52. Dekle, ki se je v bolnišnico zateklo s rešilnim avtom, je povedalo, da je med delom v «Pastificio casualigro» na Trgu Stare mitnice po nesreči zasio z roko med kolesja stroja za mešanje testa. Na srečo so njene roke uspešno odstranili s pomočjo stroja in jo tako rešile še hujše poškodbe.

Padec skoraj 100 let stare ženske

Malo pred 15. uro so zaradi zlo-manega stegenjevanja leve noze sporetili pridržano prognozo na ortopedskem oddelku 37-letno Amalio Guardascheh por. Stecher iz Ul. A. De Amicis 9, ki je malo prej zdrsnila in nerodno padla v stanovanju.

Marko Petrig — predsednik Društva izseljencev Beneške Slovenije iz Yverdana med govornik, ki ga je imel na shodu in ki je priznanje navzočih

CIRIL ZUPANC

Narodni heroj Anton Velušček - Matevž

Zaslужnemu sinu Goriške, aktivistu in borcu, ki je deloval tudi v Trstu, bodo danes odkrili v Novi Gorici spomenik

Narodni heroj Anton Velušček-Matevž. Slika iz ilegalnega življenja v Gorici.

«Bil je tak fant, da bi gore premikal. Nikdar se ni klizu svobodno izmikal!...»

Danes dopoldne bodo v Novi Gorici v Erjavčevi ulici odkrili gozdnemu rojaku aktivistu in borcu Antonu Veluščku - Matevžu dostojen spomenik.

Narodni heroj Anton Velušček - Matevž 1912 - 1944 Organizator NOB in ljudske oblasti na Primorskem

Z odkritjem tega spomenika, za katerega so kovinarji v podjetju za pravilo vovoz in strojev iz Nove Gorice prispevali 10.000 N din, želijo Novogoričani kar najlepše praznovati 25-letnico osvoboditve in praznik dela.

obstati v Gorici. Tu in tam se je občasno kaj zaposlil, je pa tudi očetu pomagaj krošnjariji po deželi. V začetku leta 1935 se je Italija odločila za napad na Etoplojo v Afriki. Mobilizirali so letnike 1911, 1912 in 1913, letnik 1914 pa je tisto leto že itak služil redni vojaški rok. Naš Nino ni čakal te mobilizacije. Tedaj je iz Slovenskega primorja in Istre pribeljal v Jugoslavijo okrog 5000 abesinskih emigrantov. Med temi je bil tudi Anton Velušček.

Kot mehanik se je kmalu zaposlil v tekstilni tovarni «Zelenka» v Mariboru. V prostorih emigrantskega prosvetnega društva «Nanos» v Mariboru se je redno sestajal s svojimi rojaki. Tu se je kaj kmalu tudi vključil v napredno delavsko gibanje. Že leta 1936 je postal član KPJ. Ko se je 1. septembra tistega leta začela tuda v Mariboru splošna stavka tekstilnih delavcev, je bil Anton Velušček član stavkovnega odbora. V tistih letih (1936-1937) je v napredno gibanje prav on pritegnil med drugimi tudi dva primorska rojaka, in to: Ivana Mozetiča in Branka Babita. Leta 1936 se je v Mariboru spoznal z mladim tržaškim študentom Pinkom Tomasičem. Zaradi večstranske borbene razredne dejavnosti je leta 1938 postal član mestnega komiteja KPJ Maribor.

Tedaj, leta 1938 je bil v Jugoslaviji za notranjega ministra dr. Anton Korošec. Kolikor so prijeli članov ilegalne KPJ, so jih obtožili protirepubliškega delovanja, jih zaprli in postavili pred sodišče za zaščito države, ki je sodilo komuniste. Primorske in istrske emigrante pa so, kot tujce državljanov, izganjali. Tedaj je v Mariboru več Primorcev dobilo odločilo o izgonu iz države in med temi je bil tudi Anton Velušček. Proti koncu leta 1938 je prišel v Ljubljano, kjer so mu partijski tovariši pomagali, da je prešel v ilegalno. Leta 1939 je bil v Ljubljani, leta 1940 in v začetku leta 1941 pa je bil v Zagrebu.

Franc Segulin-Boro, sekretar komiteja KPS Trst, aretiran skupaj z Matevžem 5. nov. 1941. Domnevno ustreljen v Trstu 20. 1. 1945.

Ves ta čas je delal neposredno pod vodstvom partijskih organizacij. V Ljubljani je ta čas veliko delal v okviru delavskega društva Vzemajnost, v Zagrebu pa je leta 1940 v tehničnem in organizacijskem delu sodeloval pri številnih važnih zborovanjih in posvetih, ki jih je tedaj tu organiziral CK KPJ.

Odgovorni nalogi

Antona Veluščka, ki se je kot ilegalce morda že imenoval Matevž (primarka nisem vedel), je razpad Jugoslavije aprila 1941 zatekel v Zagrebu. Že aprila ali maja je do bil posebno važno in delikatno nalogo. Marca 1941 je iz Sovjetske zveze prišel v Zagreb večstopenjski Rigolot Martini-Quarto. Bil je na poti v Italijo, kjer naj bi prevzel vodilno mesto v CK KPI. Od Zagreba ga je spremljal Anton Velušček, kateremu je bila zaupana naloga, naj tovariša Quarta spremlja na Primorskem. V bližini Novega mesta so tovariša Martinja-Quarta in italijanske okupacijske oblasti aretirale. Takoj so ga zaprli in v seni leta 1942 je podlegel uničujočim življenjskim razmeram v nekem zaporu v Italiji. Matevž je tedaj uspel, da se je izognil aretaciji.

Kmalu je dobil novo odgovorno nalogo. Primorski rojak Tone Tom-

šič je bil tedaj organizacijski sekretar CK KPS. Zbiral je sposobne organizatorje, da bi jih poslal na delo v Slovensko primorje. Prva organizatorja narodnoosvobodilnega gibanja v Slovenskem primorju sta bila Oskar Kovacic, ki je bil doma iz Mosta na Soči (Sv. Lucija), je bil tedaj član CK KPS in vojne komisije. Poslan je bil v Trst, hkrati pa imenovan za začasnega sekretarja pokrajinskega komiteja KPS za Slovensko primorje. Začasní sekretar je bil zaradi tega, ker je bilo ta forum treba šele formirati. Član tega pokrajinskega vodstva je bil tedaj Anton Velušček, ki je odšel na delo v Gorico. Svojo nalogo je odlično opravil. Ko je Italija tako uspešno premagala Jugoslavijo, je vsekolično objavila amnestijo za vse primorske in istrske rojake, ki so v prejšnjih letih emigrirali v Jugoslavijo. To amnestijo je uporabil tudi naš Velušček. V Gorici se je prijavil oblašen in se za stalno nastanil pri svojih starših.

Takoj je začel z delom. Kovacic in Velušček sta nekaj naslovov dobila že v Ljubljani. V glavnem sta se pa pomagala sama, ko sta se nekoliko ogledala po terenu. Zelo dragocena zveza jima je bila tovariša Danica, sestra Pinka Tomasiča. Ta je Oskarju Kovaciču veliko pomagala, da je mogel tu zasnovati prve javke in celice. Matevž je tudi prav Danica (poročna na Vuk) pomagala najti nekaj utrupnih ljudi v Gorici, Mirnu in Rihemberku (sedaj Branik), s katerimi je potem Matevž uspešno sodeloval.

Aretacija in zaseda

Do spomladi 1942 se je mreža odborov OF že tako raztegnila po vseh večjih in tudi manjših naseljih Primorske, da je bilo treba preiti na višjo obliko vodenja in usklajevanja političnega dela. V ta namen je Matevž sklical posvet zastopnikov rajonskih odborov OF. To posvetovanje je bilo na velikonočni ponedeljek 6. aprila na Sveti gori. Datum in kraj sta bila posrečno izbrana. Bila je navada, da so ljudje tega dne v večjem številu šli na Sveto goro kot na nekakšen prvi pomladni izlet. Zaradi tega je bilo v množici takih romarjev-izletnikov, najraje skrivaj večje število posebnih izletnikov. Posvetovanja so se udeležili zastopniki OF s Kobiljskega, Tolmškega, z Idriškega, s Kanalskega, z Vipavskega in s kraškega območja, pa tudi iz Gorice in Goriških Brd. Matevž, ki je posvetovanje pripravil in sklical, pa se ga ni mogel udeležiti.

4. aprila zvečer, ko je Matevž doma čakal na vočerjo, sta prišla ponj dva skrivarista in ga odpeljala. Ni bilo časa niti toliko, da bi poveljal. Na kvadratu ga je tedaj pridržal kakih 10-14 dni. Ker so ugotovili, da je z njegovo zaposlitvijo, saj je bil delavec - opekari v podgorjski opekarni, vse v redu, so ga spustili. Na vsak način je bil to za Matevža velik uspeh. Če pomislimo, da je Matevž intenzivno delal v Gorici in po vsej širši okolici že vse od junija 1941 dalje in da je bil še vedno nekompromitiran, je to resnično velik uspeh, ki dokazuje Matevžovo spretnost in sposobnost. Seveda je sedaj po srečnem izletu delal še bolj previdno.

V začetku avgusta 1942 so Veluščkovi dobili poseben obisk. Matevž je imel srečo, ker ga tisto uro ni bilo doma. Prišla je večja skupina skrivaristov in zasedli so stanovanje. Matevževim staršem, sestram in bratu so kar naravnost povedali, da sedaj je poseben točno ved, kaj in kdo je njihov sin Antonio Velušček. Štirje skrivaristi so se namestili v stanovanju, dva sta streljala na vhod in ulice, dva pa sta se sprehljala pred opekarno vs. Roka. Tako so čakali v zasedi dva meseca! Majhna sestra je nekaj delala v kuhinji, ki so odprli vrata in se pojavila brezbrzno razpoloženi Matevž. Sestra se je prestrašila in nezavestno padla na tla. V sosednji sobi so štirje skrivaristi tarokirali in prav čudno je bilo, kako je Ma-

tevž sploh mogel priti na vrata stanovanja. Takoj je razumel položaj. Vrata je naglo zaprl in izgubil, od koder je bil prišel. Skrivaristi v stanovanju so sedaj lahkotno samo še ugotovili, kako je Veluščkova sestra zbežala in da se pri tej hiši vrata sama odpirajo in zapirajo. Na vhod v ulice je nastal prepri. V bližini Veluščkovega stanovanja je tisto noč nekemu kmetu svinja skotila lepe pujske. Ves vesel je mož povabil sosedo na ogled mladice in postrgel s pljačo. Skrivarista pri vhodu sta bila radovedna, kaj se v bližini dogaja, pa sta se sama stopila tja in obkroževala lepe mlade pujske. Prav tedaj pa je prišlo in odneslo ilegalca Matevža, ki je bil tedaj zadržan v življenju v tem stanovanju.

Po tem dogodku je vedel, kolikoj je ura. Zadrževal se je sicer še v Gorici, saj je imel tu precej ljudi, ki so z njim sodelovali. Vse več pa se je poslej zadrževal na pokrajinskem vodstvu na terenu na Banjski planoti in v Vipavski dolini.

Delo v Trstu

Ob razpadu Italije po pokrajinskega vodstva bila v Podragi v zgornji Vipavski dolini. S širjenjem in utrjevanjem ljudske oblasti, ki se je šele tedaj prav razvil, je bilo tedaj ogromno dela. Pokrajinska vodstva so se močno okrepila, prav tako pa tudi okrožna, okrajna in terenski odbori ter organizacije po vsej Primorski. Spomladi 1944. je bilo treba pripravljati in izvajati prve volitve v narodnoosvobodilne odbore. Mobilizacija novih borcev za partizanske enote je bila tudi stalna naloga, ki jo je bilo treba uspešno izpolnjevati. Dela je bilo povsod ves polno. In prav tisto pokrajinskega komiteja KPS poslali v Trst. Spet je prevzel najtežjo nalogo, tokrat zadnjič.

Od maja do novembra 1944. je Matevž v Trstu ogromno naredil. Na območju od Tržiča do Milj je bilo formirano okrožje, ki je delovalo že pred Matevževim prihodom. Tržaško okrožje je pravzaprav že kar lepo razvil in organiziral sekretar tega okrožja Jaka Platiše - Franc. Ko pa je padel aprila 1943., je tudi politično in organizacijsko delo tu precej zamrlo. Po razpadu Italije je okrožje dobilo novih moči in delo se je vesstransko razmahnilo. S prihodom tovariša Matevža pa to okrožje doživlja izreden delovni polet in doseže tudi velike mobilizacijske in politične uspehe.

Poglejmo na kratko, kaj vse je ta čas v Trstu nastalo. 20. junija 1944. je v Trstu izšla prva številka časopisa Bratstvo - Fratellanza, ki je glasilo slovenskih in italijanskih delavcev združenih v osvobodilnem antifašističnem boju v Trstu. Ustanovljen je bil pokrajinski odbor Delavske enotnosti. Ta odbor je že junija izdal in po Trstu razširil

(Nadaljevanje na 8. strani)

leta z naslovom «Delavske množice Trsta in okolice» Letak je bil dvojezičen. Za obletnico padca fašizma konec julija je isti odbor ponovno razmnožil dvojezični letak z naslovom «Delavci, obrtniki, kmetje tržaškega okrožja!». 25. julija je bila tedaj v Trstu organizirana polna stavka tržaških delavcev. Za to veliko akcijo je stal Matevž, ki je vse to organiziral, delno tudi z izkušnjami, ki si jih je svoj čas pridobil v Mariboru in celo z nekaterimi sodelavci iz tistih časov. V Trstu je bila tedaj izvršena velika napisna akcija in raztroseno 50.000 letakov, ki so pozivali Tržičane in okolice, delavce k sabotažni, poštevni Italijane, naj zapuste okupatorske satelitske organizacije in naj vstopijo v partizane. Avgusta je izšla v Trstu 2. številka I. letnika časopisa Delavska enotnost - Unita opera. Ta časopis je izhajal do konca vojne, in to v prvem letniku (1944) 6 številčk, v drugem letniku (1945) pa do maja 1945 še 3 številčke. Oktobra je bilo v Trstu formiranih že okoli 70 odborov Delavske enotnosti, v katerih je bilo organiziranih nad 5.000 delavcev ne glede na narodnost. Vsi odbori DE so sprejeli resolucijo, v kateri zahtevali priključitev Trsta k Jugoslaviji.

Matevževa zasluga in vseh tistih aktivistov, ki so tedaj delali v Trstu, je tudi v tem, da so znali v narodnoosvobodilno gibanje pritegniti številne sloje italijanskega prebivalstva na Trškem. Aprila 1945. je bilo pod poveljstvom Komande mesta Trst, ki je tu delala od avgusta 1944. do osvoboditve, že 16 bataljонов, v katerih je bilo pripravljenih na oboroženo vstopo, kar je konec aprila tudi izvedli, nad 10.000 borcev! To je velik mobilizacijski uspeh, ki ga gre pripisati v veliki meri zrelemu in pravilnemu političnemu delu na tem območju. Politični sekretar tržaškega okrožja je bil tedaj prekaljeni borec in aktivist Franc Segulin - Boro. Ko organizacijski sekretar mu je uspeš-

(Nadaljevanje na 8. strani)

Uška Zatič-Velušček, partizanka «Micka». Slika pred vojno.

GABRIJELČIČ ALOJZ - SLAVKO

Osvoboditev Trstenika Svetilnika in Grete

Pri akciji za napad na utrbo pri Svetilniku so padli trije tovariši, ki so jim na Greti postavili spomenik

Po kapitulaciji Italije leta 1943 je bil za Rojan-Greto in Trstenik ustanovljen prvi bataljon. Organizacijski odbor se je sestajal emigranti, tu, drugje tam, da je bila s tem zajamčena tajnost in varnost članov. Odbor je dobil načrt mesta in okolice, v katerem je bilo treba v štirih skiciranih sovražnikove postojanke, skladišča in vse druge objekte, ki so bili važni za osvobodilno gibanje. Sporčila so se zbirala pri čevljariju v Videmski ulici.

Leta 1944 se je v bataljonu javil učitelj Vrabc, ki je ustanovil prvo ilegalno slovensko šolo na Greti. Pusk, poveljni poveljeval, je bil izmenoma po raznih stanovanjih. Po izgubi glavnega organizatorja gibanja tov. Toma in komandanta tov. Matjašiča, ki je bil ustreljen pri barkovljanskem pokopališču, je bil izvoljen nov odbor prvega bataljona, katerega so vodili tov. Bortoluzzi kot komandant, Vrh kot politični komisar, Slavko kot referent vojnega štaba in tov. Stokica, ki je bil kot komandant mesta organizator celotnega gibanja.

Najvažnejša akcija prvega bataljona, ki je bila tudi odločilnega pomena, je zavzetje trdnjave pri Svetilniku.

Obrat okoli nemških postojank v mestu se je vedno bolj ozil. Vzdušje med Nemci je postajalo iz dneva v dan mučnejše, kljub temu pa so sami govorili le o zmagi, ki da je nezbežna. V mestu so se razširile govorice, da je Colloiti zbežal, da so fašisti ponovno izdali svoje zavzetje in da partizani korakajo proti mestu. Proti mestu je prodrala 4. armada. Borci so bili zaradi dolgih pohodov in borb že vsi izmučeni, zato je bilo treba z organiziranjem upor v mestu priručiti in ojašati delo protifašističnega vojske.

Dne 30. aprila 1945 je bataljon dobil ukaz, da je treba za vsako ceno zavzeti postojanko, ki je bila na radijski postaji in v kateri je bilo mnogo orožja. Leta je bataljon tudi uspešno zavzel in izobesil so na vrh spodnje antene rdečo zastavo z znak osvoboditve in zmage.

Druga naloga je bila zavzeti močno utrbo pri Svetilniku, kjer je bilo okoli sto Nemcev. Zato sta dva tovariša bataljona, in sicer Just Bortoluzzi in Karel Rauber ter en član civilne policije M. F. prevzeli nalogo, da prenesejo potrebno orožje v hlev v bližini Svetilnika. Pri prenosu orožja pa so naleteli na dva Nemca, ki sta bila hitrejša in jih pokosila. Člani civilne policije so aktivistom pomagali razrešiti še tri bunkerje, kjer so aktivisti dobili orožje za oble-

ganje Svetilnika. Ko je bil Svetilnik obkrojen, sta odšla v trdnjavo tov. Miha in še en tovariš ter pozvala Nemce, naj se predajo, ker da so Rusi vse naokrog. Nemci so se predali. Druga dva maja so Nemci še vedno obstreljevali z morja Svetilnik, kjer smo, potem ko smo zaprli Nemce v klet, izobesili slovensko zastavo. Se isto popoldne smo čez gržo Kontovela zagledali nekaj vojakov. Ker smo mislili, da so Nemci, smo po strehi utrbe razpostavili več strojin in poslali kurirja s koleso, da bi ugotovili, kdo so ti vojnaki. Kurir se je kmalu vrnil in vzklikal: «Partizani! Partizani!» To so bili prvi partizani v Trstu. Ko smo jih sprejeli in se je prvi val navdušenja poleg, smo jih peljali na vrh vile Primc, kjer je bil zadnji nemški bunker. Dva partizana sta iz zaledja začela streljati v lino, tretji pa je bunker obšel in z bombami v roki prisilil tri Nemce, ki so bili v bunkerju, da so se predali. S tem se je zaključila osvoboditev Trstenika, Svetilnika in Grete in tudi dolga borba za osvoboditev Trsta.

Spomenik trem padlim na Komeščini smo postavili že 30. maja 1945. Leta 1963 pa smo ga moral obnoviti, ker so neznanci razbili ploščo, sam spomenik pa razdejali.

Spomenik trem aktivistom, ki so padli 30. aprila 1945 na Komeščini (Greta), ko so prenašali orožje za napad na utrbo pri Svetilniku.

Svetilnik in utrba poleg njega

Trda socialna šola

Veluščev rod izhaja z Idriškega, in sicer iz Zapotoka pri Ligu. Tu je bil doma oče Miha, ki se je priženil v Ločnik in imel svoje žene Rozalije Markočič, katere starši so bili Briči. Miha in Rozalija sta imela v Ločniku lepo stanovanje in trgovino trgovala v lastni hiši, poleg tega pa je še petstanovalsko hišo, ki sta jo oddajala v najem. V bližini se jima je rodil prvi sin Anton - Nino. V letih prve svetovne vojne so se morali začasno umakniti in tedaj so bili ob vse. Leta 1918 je bilo treba začeti znova. Poslovanje in lokal so kmalu obnovili in trgovina je spet prinala kar lepe dohodke. Leta 1920 in 1924 sta se Veluščkovi rodili hčerki in leta 1930 se najmlajši sin. Tedaj pa je žene Rozalije Markočič, katere starši so bili Briči. Miha in Rozalija sta imela v Ločniku lepo stanovanje in trgovino trgovala v lastni hiši, poleg tega pa je še petstanovalsko hišo, ki sta jo oddajala v najem. V bližini se jima je rodil prvi sin Anton - Nino. V letih prve svetovne vojne so se morali začasno umakniti in tedaj so bili ob vse. Leta 1918 je bilo treba začeti znova. Poslovanje in lokal so kmalu obnovili in trgovina je spet prinala kar lepe dohodke. Leta 1920 in 1924 sta se Veluščkovi rodili hčerki in leta 1930 se najmlajši sin. Tedaj pa je žene Rozalije Markočič, katere starši so bili Briči. Miha in Rozalija sta imela v Ločniku lepo stanovanje in trgovino trgovala v lastni hiši, poleg tega pa je še petstanovalsko hišo, ki sta jo oddajala v najem. V bližini se jima je rodil prvi sin Anton - Nino. V letih prve svetovne vojne so se morali začasno umakniti in tedaj so bili ob vse. Leta 1918 je bilo treba začeti znova. Poslovanje in lokal so kmalu obnovili in trgovina je spet prinala kar lepe dohodke. Leta 1920 in 1924 sta se Veluščkovi rodili hčerki in leta 1930 se najmlajši sin. Tedaj pa je žene Rozalije Markočič, katere starši so bili Briči. Miha in Rozalija sta imela v Ločniku lepo stanovanje in trgovino trgovala v lastni hiši, poleg tega pa je še petstanovalsko hišo, ki sta jo oddajala v najem. V bližini se jima je rodil prvi sin Anton - Nino. V letih prve svetovne vojne so se morali začasno umakniti in tedaj so bili ob vse. Leta 1918 je bilo treba začeti znova. Poslovanje in lokal so kmalu obnovili in trgovina je spet prinala kar lepe dohodke. Leta 1920 in 1924 sta se Veluščkovi rodili hčerki in leta 1930 se najmlajši sin. Tedaj pa je žene Rozalije Markočič, katere starši so bili Briči. Miha in Rozalija sta imela v Ločniku lepo stanovanje in trgovino trgovala v lastni hiši, poleg tega pa je še petstanovalsko hišo, ki sta jo oddajala v najem. V bližini se jima je rodil prvi sin Anton - Nino. V letih prve svetovne vojne so se morali začasno umakniti in tedaj so bili ob vse. Leta 1918 je bilo treba začeti znova. Poslovanje in lokal so kmalu obnovili in trgovina je spet prinala kar lepe dohodke. Leta 1920 in 1924 sta se Veluščkovi rodili hčerki in leta 1930 se najmlajši sin. Tedaj pa je žene Rozalije Markočič, katere starši so bili Briči. Miha in Rozalija sta imela v Ločniku lepo stanovanje in trgovino trgovala v lastni hiši, poleg tega pa je še petstanovalsko hišo, ki sta jo oddajala v najem. V bližini se jima je rodil prvi sin Anton - Nino. V letih prve svetovne vojne so se morali začasno umakniti in tedaj so bili ob vse. Leta 1918 je bilo treba začeti znova. Poslovanje in lokal so kmalu obnovili in trgovina je spet prinala kar lepe dohodke. Leta 1920 in 1924 sta se Veluščkovi rodili hčerki in leta 1930 se najmlajši sin. Tedaj pa je žene Rozalije Markočič, katere starši so bili Briči. Miha in Rozalija sta imela v Ločniku lepo stanovanje in trgovino trgovala v lastni hiši, poleg tega pa je še petstanovalsko hišo, ki sta jo oddajala v najem. V bližini se jima je rodil prvi sin Anton - Nino. V letih prve svetovne vojne so se morali začasno umakniti in tedaj so bili ob vse. Leta 1918 je bilo treba začeti znova. Poslovanje in lokal so kmalu obnovili in trgovina je spet prinala kar lepe dohodke. Leta 1920 in 1924 sta se Veluščkovi rodili hčerki in leta 1930 se najmlajši sin. Tedaj pa je žene Rozalije Markočič, katere starši so bili Briči. Miha in Rozalija sta imela v Ločniku lepo stanovanje in trgovino trgovala v lastni hiši, poleg tega pa je še petstanovalsko hišo, ki sta jo oddajala v najem. V bližini se jima je rodil prvi sin Anton - Nino. V letih prve svetovne vojne so se morali začasno umakniti in tedaj so bili ob vse. Leta 1918 je bilo treba začeti znova. Poslovanje in lokal so kmalu obnovili in trgovina je spet prinala kar lepe dohodke. Leta 1920 in 1924 sta se Veluščkovi rodili hčerki in leta 1930 se najmlajši sin. Tedaj pa je žene Rozalije Markočič, katere starši so bili Briči. Miha in Rozalija sta imela v Ločniku lepo stanovanje in trgovino trgovala v lastni hiši, poleg tega pa je še petstanovalsko hišo, ki sta jo oddajala v najem. V bližini se jima je rodil prvi sin Anton - Nino. V letih prve svetovne vojne so se morali začasno umakniti in tedaj so bili ob vse. Leta 1918 je bilo treba začeti znova. Poslovanje in lokal so kmalu obnovili in trgovina je spet prinala kar lepe dohodke. Leta 1920 in 1924 sta se Veluščkovi rodili hčerki in leta 1930 se najmlajši sin. Tedaj pa je žene Rozalije Markočič, katere starši so bili Briči. Miha in Rozalija sta imela v Ločniku lepo stanovanje in trgovino trgovala v lastni hiši, poleg tega pa je še petstanovalsko hišo, ki sta jo oddajala v najem. V bližini se jima je rodil prvi sin Anton - Nino. V letih prve svetovne vojne so se morali začasno umakniti in tedaj so bili ob vse. Leta 1918 je bilo treba začeti znova. Poslovanje in lokal so kmalu obnovili in trgovina je spet prinala kar lepe dohodke. Leta 1920 in 1924 sta se Veluščkovi rodili hčerki in leta 1930 se najmlajši sin. Tedaj pa je žene Rozalije Markočič, katere starši so bili Briči. Miha in Rozalija sta imela v Ločniku lepo stanovanje in trgovino trgovala v lastni hiši, poleg tega pa je še petstanovalsko hišo, ki sta jo oddajala v najem. V bližini se jima je rodil prvi sin Anton - Nino. V letih prve svetovne vojne so se morali začasno umakniti in tedaj so bili ob vse. Leta 1918 je bilo treba začeti znova. Poslovanje in lokal so kmalu obnovili in trgovina je spet prinala kar lepe dohodke. Leta 1920 in 1924 sta se Veluščkovi rodili hčerki in leta 1930 se najmlajši sin. Tedaj pa je žene Rozalije Markočič, katere starši so bili Briči. Miha in Rozalija sta imela v Ločniku lepo stanovanje in trgovino trgovala v lastni hiši, poleg tega pa je še petstanovalsko hišo, ki sta jo oddajala v najem. V bližini se jima je rodil prvi sin Anton - Nino. V letih prve svetovne vojne so se morali začasno umakniti in tedaj so bili ob vse. Leta 1918 je bilo treba začeti znova. Poslovanje in lokal so kmalu obnovili in trgovina je spet prinala kar lepe dohodke. Leta 1920 in 1924 sta se Veluščkovi rodili hčerki in leta 1930 se najmlajši sin. Tedaj pa je žene Rozalije Markočič, katere starši so bili Briči. Miha in Rozalija sta imela v Ločniku lepo stanovanje in trgovino trgovala v lastni hiši, poleg tega pa je še petstanovalsko hišo, ki sta jo oddajala v najem. V bližini se jima je rodil prvi sin Anton - Nino. V letih prve svetovne vojne so se morali začasno umakniti in tedaj so bili ob vse. Leta 1918 je bilo treba začeti znova. Poslovanje in lokal so kmalu obnovili in trgovina je spet prinala kar lepe dohodke. Leta 1920 in 1924 sta se Veluščkovi rodili hčerki in leta 1930 se najmlajši sin. Tedaj pa je žene Rozalije Markočič, katere starši so bili Briči. Miha in Rozalija sta imela v Ločniku lepo stanovanje in trgovino trgovala v lastni hiši, poleg tega pa je še petstanovalsko hišo, ki sta jo oddajala v najem. V bližini se jima je rodil prvi sin Anton - Nino. V letih prve svetovne vojne so se morali začasno umakniti in tedaj so bili ob vse. Leta 1918 je bilo treba začeti znova. Poslovanje in lokal so kmalu obnovili in trgovina je spet prinala kar lepe dohodke. Leta 1920 in 1924 sta se Veluščkovi rodili hčerki in leta 1930 se najmlajši sin. Tedaj pa je žene Rozalije Markočič, katere starši so bili Briči. Miha in Rozalija sta imela v Ločniku lepo stanovanje in trgovino trgovala v lastni hiši, poleg tega pa je še petstanovalsko hišo, ki sta jo oddajala v najem. V bližini se jima je rodil prvi sin Anton - Nino. V letih prve svetovne vojne so se morali začasno umakniti in tedaj so bili ob vse. Leta 1918 je bilo treba začeti znova. Poslovanje in lokal so kmalu obnovili in trgovina je spet prinala kar lepe dohodke. Leta 1920 in 1924 sta se Veluščkovi rodili hčerki in leta 1930 se najmlajši sin. Tedaj pa je žene Rozalije Markočič, katere starši so bili Briči. Miha in Rozalija sta imela v Ločniku lepo stanovanje in trgovino trgovala v lastni hiši, poleg tega pa je še petstanovalsko hišo, ki sta jo oddajala v najem. V bližini se jima je rodil prvi sin Anton - Nino. V letih prve svetovne vojne so se morali začasno umakniti in tedaj so bili ob vse. Leta 1918 je bilo treba začeti znova. Poslovanje in lokal so kmalu obnovili in trgovina je spet prinala kar lepe dohodke. Leta 1920 in 1924 sta se Veluščkovi rodili hčerki in leta 1930 se najmlajši sin. Tedaj pa je žene Rozalije Markočič, katere starši so bili Briči. Miha in Rozalija sta imela v Ločniku lepo stanovanje in trgovino trgovala v lastni hiši, poleg tega pa je še petstanovalsko hišo, ki sta jo oddajala v najem. V bližini se jima je rodil prvi sin Anton - Nino. V letih prve svetovne vojne so se morali začasno umakniti in tedaj so bili ob vse. Leta 1918 je bilo treba začeti znova. Poslovanje in lokal so kmalu obnovili in trgovina je spet prinala kar lepe dohodke. Leta 1920 in 1924 sta se Veluščkovi rodili hčerki in leta 1930 se najmlajši sin. Tedaj pa je žene Rozalije Markočič, katere starši so bili Briči. Miha in Rozalija sta imela v Ločniku lepo stanovanje in trgovino trgovala v lastni hiši, poleg tega pa je še petstanovalsko hišo, ki sta jo oddajala v najem. V bližini se jima je rodil prvi sin Anton - Nino. V letih prve svetovne vojne so se morali začasno umakniti in tedaj so bili ob vse. Leta 1918 je bilo treba začeti znova. Poslovanje in lokal so kmalu obnovili in trgovina je spet prinala kar lepe dohodke. Leta 1920 in 1924 sta se Veluščkovi rodili hčerki in leta 1930 se najmlajši sin. Tedaj pa je žene Rozalije Markočič, katere starši so bili Briči. Miha in Rozalija sta imela v Ločniku lepo stanovanje in trgovino trgovala v lastni hiši, poleg tega pa je še petstanovalsko hišo, ki sta jo oddajala v najem. V bližini se jima je rodil prvi sin Anton - Nino. V letih prve svetovne vojne so se morali začasno umakniti in tedaj so bili ob vse. Leta 1918 je bilo treba začeti znova. Poslovanje in lokal so kmalu obnovili in trgovina je spet prinala kar lepe dohodke. Leta 1920 in 1924 sta se Veluščkovi rodili hčerki in leta 1930 se najmlajši sin. Tedaj pa je žene Rozalije Markočič, katere starši so bili Briči. Miha in Rozalija sta imela v Ločniku lepo stanovanje in trgovino trgovala v lastni hiši, poleg tega pa je še petstanovalsko hišo, ki sta jo oddajala v najem. V bližini se jima je rodil prvi sin Anton - Nino. V letih prve svetovne vojne so se morali začasno umakniti in tedaj so bili ob vse. Leta 1918 je bilo treba začeti znova. Poslovanje in lokal so kmalu obnovili in trgovina je spet prinala kar lepe dohodke. Leta 1920 in 1924 sta se Veluščkovi rodili hčerki in leta 1930 se najmlajši sin. Tedaj pa je žene Rozalije Markočič, katere starši so bili Briči. Miha in Rozalija sta imela v Ločniku lepo stanovanje in trgovino trgovala v lastni hiši, poleg tega pa je še petstanovalsko hišo, ki sta jo oddajala v najem. V bližini se jima je rodil prvi sin Anton - Nino. V letih prve svetovne vojne so se morali začasno umakniti in tedaj so bili ob vse. Leta 1918 je bilo treba začeti znova. Poslovanje in lokal so kmalu obnovili in trgovina je spet prinala kar lepe dohodke. Leta 1920 in 1924 sta se Veluščkovi rodili hčerki in leta 1930 se najmlajši sin. Tedaj pa je žene Rozalije Markočič, katere starši so bili Briči. Miha in Rozalija sta imela v Ločniku lepo stanovanje in trgovino trgovala v lastni hiši, poleg tega pa je še petstanovalsko hišo, ki sta jo oddajala v najem. V bližini se jima je rodil prvi sin Anton - Nino. V letih prve svetovne vojne so se morali začasno umakniti in tedaj so bili ob vse. Leta 1918 je bilo treba začeti znova. Poslovanje in lokal so kmalu obnovili in trgovina je spet prinala kar lepe dohodke. Leta 1920 in 1924 sta se Veluščkovi rodili hčerki in leta 1930 se najmlajši sin. Tedaj pa je žene Rozalije Markočič, katere starši so bili Briči. Miha in Rozalija sta imela v Ločniku lepo stanovanje in trgovino trgovala v lastni hiši, poleg tega pa je še petstanovalsko hišo, ki sta jo oddajala v najem. V bližini se jima je rodil prvi sin Anton - Nino. V letih prve svetovne vojne so se morali začasno umakniti in tedaj so bili ob vse. Leta 1918 je bilo treba začeti znova. Poslovanje in lokal so kmalu obnovili in trgovina je spet prinala kar lepe dohodke. Leta 1920 in 1924 sta se Veluščkovi rodili hčerki in leta 1930 se najmlajši sin. Tedaj pa je žene Rozalije Markočič, katere starši so bili Briči. Miha in Rozalija sta imela v Ločniku lepo stanovanje in trgovino trgovala v lastni hiši, poleg tega pa je še petstanovalsko hišo, ki sta jo oddajala v najem. V bližini se jima je rodil prvi sin Anton - Nino. V letih prve svetovne vojne so se morali začasno umakniti in tedaj so bili ob vse. Leta 1918 je bilo treba začeti znova. Poslovanje in lokal so kmalu obnovili in trgovina je spet prinala kar lepe dohodke. Leta 1920 in 1924 sta se Veluščkovi rodili hčerki in leta 1930 se najmlajši sin. Tedaj pa je žene Rozalije Markočič, katere starši so bili Briči. Miha in Rozalija sta imela v Ločniku lepo stanovanje in trgovino trgovala v lastni hiši, poleg tega pa je še petstanovalsko hišo, ki sta jo oddajala v najem. V bližini se jima je rodil prvi sin Anton - Nino. V letih prve svetovne vojne so se morali začasno umakniti in tedaj so bili ob vse. Leta 1918

OB JUTRIŠNJEM KONCERTU ZBORA «EMIL ADAMIČ» V KULTURNEM DOMU

Zbor Zveze slovenskih učiteljskih društev na turneji po Italiji septembra 1923

Zbor je hotel spregovoriti italijanski kulturni javnosti, a v Benetkah in Bologni je pel v prazni dvorani, ker so fašisti organizirali bojkot

Jutri bo v Kulturnem domu pomemben praznik našega učiteljskega sveta. V okviru proslavljanja 25. obletnice obnove slovenskega šolstva imamo v gosteh učiteljski pevski zbor «Emil Adamič» iz Ljubljane. Tržaškimi solnikom in vsem tržaškim Slovincem je ta zbor še posebno drag gost. Saj je ta zbor povzel slovensko pesem tedaj, ko je fašistična gorjanka razglašala pevski zbor primorskega učiteljskega sveta. Ne le preživelci pevci, vsi se spominjamo tistega turobnega poletja 1920, ko je fašistični bes upeljal naš Narodni dom in s tem zatrl bogato kulturno življenje. Toda pod pepelom je začelo zopet tleči. V to morečo vzdušje se je vrnil takrat iz tujnega brisliki rojak Srečko Kumar in se nastanil v Skednjo. Tu je tudi ustanovil svojo glasbeno šolo. Toda ta močna kulturna osebnost je kmalu zbrala okoli sebe krog prijateljev, kulturnih delavcev, pevalci učiteljev. Osnovali so Kulturno društvo in prirejali v raznih krajih Cankarjeve večere, glasbeno-reclistijske večere, otroške prireditve. Krog kulturnih delavcev je hitro naraščal in spomladi 1921 so lahko uresničili zamisel, ki jo je prinesel s seboj Kumar: po vzorcu praškega in moravskega učiteljskega pevkega zbora so ustanovili v okviru Tržaškega učiteljskega društva učiteljski pevski zbor, ki je dobil svoj kres 3. julija 1921, ko je nastopil na koncertu pri Sv. Ivanu, prarajnem v korist žrtvam fašističnega nasilja v Istri ob prvih državnooborbnih volitvah. Srečko Kumar je naglo dvigal kvaliteto zbora, da so se njegovi najostrejši sodelavci (Josip Ribičič, Ivan Grbec in Jože Pahor) vneli za ustanovitev širšega učiteljskega pevkega zbora pod okriljem Zveze slovenskih učiteljskih društev in o tem pisal v stanovskem glasilu. Učiteljsko je pobudo sprejelo v nav-

mični vabilu. (Učitelj Ivan Vouk je vabil na «družinski večer» 30. marca 1926. Na «družinskem večeru» je pel učiteljski pevski zbor.) Glasboke rane je prizadevalo odhajanje odpuščenih učiteljev. Vsako šolsko leto je bilo od 50 do 80 učiteljev manj. Zveza učiteljskih društev, ki je imela ob ustanovitvi nad 800 članov, je imela pred razpustom še komaj 360 pripadnikov. Ta primerjava najbolje kaže, s kakšno kljubovalno vztrajnostjo so učitelji vzdrževali svoj zbor. Ob razpustu je zbor še vedno štel 50 pevcev. Zbor je držal do kraja. Ko je sredi poletja 1926 zveza sklicala svoje delegacijsko zborovanje v Gorici, je zbor napovedal koncert v Kanalu ob Soči. Tik pred zborovanjem je prišel dekret o razpustu zveze in prepoved koncerta. Z razpustom zveze so bile seveda prepovedane tudi vse zvezne ustanove («Novi rodu», «Učiteljski list», «Semopomoča») in z njimi tudi pevski zbor.

Zveza slovenskega primorskega učiteljskega društva in njen pevski zbor sta umrla stoje. D. P.

V naslednjem objavljamu spominski Mirva Prestija o turneji po Italiji. Po daljših pripravah in pevskih vajah v Trstu in v pokratem po vabljenskih pevci zaradi popolne priprave je zbor čakal na odhod na pot po Italiji. Tako dobro pripravljeno zbor je hotel imeti še generalno vajo v Trstu za povabljenke, ki pa je bila iz neznanh vzrokov odložena (gotovo namig fašistične politije) in s pristavkom, da je bolje, da vaje ni, smo se mi le pripravljali na odhod. Prav tako so nam odsvetovali turnejo, češ da gre zbor po italijanskih mestih še črni nameni in ne je idealnih in čistih misli, da počaka italijanski publiki lepoto in čistost slovenske narodne in umetne pesni. Kakašna ironija! Slovenski učitelj, pa njegovi peklisniki namenil! Sploh pa so nas takrat strahovali, da bi nas prestrašili, in gje, od množičnega zbora ni niti en sam pevec ljub grožnjam odmanjkal. Vsi do zadnjega smo se zbrali na postaji in čakali na odhod.

Tudi vreme je nagajalo, dež je gosto rotil. Hitro smo preleteli Furiansko nižino. V vlakcu nisimo peli, ker smo se pačili, da se ne utrudimo. Prilagodili smo si šele in se po svoje zabavali, da smo tiste ure prežili do Benetk. Ozračje med nami v vagonu je bilo močno napeto in z nestrpnostjo smo pričakovali trenutika, ko bomo izstopili. Ze hitri vlak po laguni od Mester do mesta.

Na beneksi postaji dobimo naše znanke, ki so šli pred nami, da nam pripravijo vse potrebno. Nekdo silni na postaji govorico moidočih, da smo egoiste, ki si bomo Benetke dobro zapomnili. Pa smo si jih zares do danes zapomnili! Pomirjevali so nas, naj se ne širi panika med pevce. S parkinsono smo se odpeljali v restavracijo, kjer so nam odkazovali stanovanja. Poseben odbor, ki je bil z nami, je skrbel za vse administrativno plat zbora, tako da se umetniška plat ni zmenila za to delo.

Po večerji smo ob 7. uri imeli poskusno v velikem gledališču «Rossini». Skoda da ni bilo na tej preizkušnji ne točnosti ne reda, ker se posamezni pevec nisov zavedali možnosti položaja in so vajajo zamudili. Vaje se pričela ob 7.15 in pol, pri tem delovnem postojanju je polurna zamuda že stovanju je srecenjem prekretek. V pravnem tonu sicer ni bilo resonanc, a silni sil najmanjši glas. V času od mora nisimo smeli zapustiti gledališča. Blagajna je bila odprta in pričakovali smo občinstvo za 9. ur, ko je bil koncert napovedan. Naši spremljevalci so nas tolažili, da ljudje prihajajo celo pol ure pozneje — toda tudi po preteku tebe časa občinstva ni bilo, le tehnično osebe je bilo po dvorani in na odru. Dve kolegici, ki sta nas spremljali iz Trsta, sta bili prišli (Mia Rebek in Mara Čotar) in sta kakor sekeri spremljali zbor.

Po polurni zamudi zbor zapoje, premeta prvo tremo (pa čeprav pri prazni dvorani) in poje dobro, posebno pianissimi so bili odlični. Pleskanje... dveh tovariših.

Tonne semce, ki so padle na nas že v Trstu, so postale na turneji že temnejše. Dobodek koncerta je bil red in piš 400 lir. Po koncertu smo se sestali, da napravimo načrt za naslednji dan. Še vedno smo upali na boljše. Skoda pa, da je blagajna prehitro hlapela. Drugi dan smo čitali v časopisju zelo ugodne in pohvalne kritike in pričakovali, da se publika zgane in omeča.

V teku dneva smo si ogledovali mesto, palače, cerkve, muzeje, stare spomenike nekdanja tako močnega mesta, ki je strahovalo ves Jadran. V restavraciji, kjer smo se hranili, so nas opozorili, da nas za tako malo no vso ne morejo več hraniti (8 in pol lire za kosilo in prav toliko za večerjo). V splošni blaginji je prišlo primanjlovanje denarja. Član vodstva (Ciril Valentič) je moral v Trst in nam je prinesel nekaj denarja (1000 lir).

Pevski zbor Zveze slovenskih učiteljskih društev v Italiji pred svojo turnejo po Italiji septembra 1923

da smo krili efektivne stroške v Benetkah, a prišli smo z dežja pod kap, ker tu so nas sprejeli s povskami. Pazili smo, da od tu izgine mo čimprej. V Bologni je bilo malo bolje, a ostali smo brez sredstev in lačni. Poskušamo smo imeti v koncertni dvorani glasbenega liceja. Pri koncertu so bili prisotni razni muziki, našli smo tu dobro publiko in pevci so peli, kakor je bilo treba. Bologna je bila tudi do gostoljubna. Za nastop na koncertu smo morali dnevno plačati (1000 lir) in se lastniki ni dali nikakor popustiti, naj bi nam o lahalj plačilo. Vendar smo nadaljevali pot proti Bologni. Zmagala je trdna volja. Na poti v Bologno smo se ustavili v Padovi v dobri

certalni v mestu. Vsi razočarani smo kljub vsemu šli peli. Srečko Kumar, Pavla Lovsetova in pevke Rijavec, ki so močno povzdignili zbor in so bili močno aklamirani, so bili žalostni, obupani, odšli so s turneje polni bolestin izkušenj. Mladi zbor je šel na pot brez življenjskih izkušenj v najbolj neugodnem času, ko je bila vsa takratna uradna Italija proti nam, temu primeren je bil tudi uspeh. Gmotačno smo pogoreli, moralno smo zmagali zaradi poštenosti članov.

Turneja učiteljskega zbora je o. stala krepko zapiskana v starih vseh tržaških pevcev, ki se danes, kar nas še živi, ne moremo pozabiti našega zbora in naše nesrečne turneje. MIRO PRESL

ALBERT KLUN

Brezpogojna kapitulacija Nemcev 7. maja 1945 v Ilirski Bistrici

Po osvoboditvi Bihaca 27.28. marca 1945 se je naša 4. armada usmerila k svojemu cilju: reči Soči. V Bihacu je razbila 15. nemški brisliki korpus. Tako si 378. nemška legionarska divizija, ki je imela v svoji sestavi še kakih 30 odstotkov tako imenovanih Paveličevih legionarjev, zaradi hudih izgub ni mogla več opomesti, medtem ko je 10. ustaško-domobranska divizija popolnoma razpadla. 4. armada je tako nezadržno napredovala skozi Liku, Hrvaško primorje in Gorski Kotar.

Po umitjuju 322. nemške legionske 11. ustaško-domobranske divizije je 4. armada prispele do 16. aprila 1945 s svojimi glavnimi silami do zunanega pasu obrambe Reke na liniji od Lokve do Kraljevice.

Dne 14. aprila je poslal generalštab JA direktivo 4. armadi, naj tekoj in energično nadaljuje napredovanje v smeri Reke in Trsta, z nalogo, da osvobodi Istro in Trst. Armadni štab je odločil naslednje ofenzivno v dveh smereh: Sušak-Reka-Trst-Gorica in čez otoka Krk in Cres v Istro.

4. armada je imela pred seboj močno silo nemškega 97. armadnega korpusa, ki je bil pripravljen na rezervno armadno skupino «C» v Italiji in je držal odsek fronte od morške obale do Snežnika.

Nasprotnik je uredil svoje obrambne položaje na več linijah. Pri tem je izkoristil zelo tešavno zemljišče, ki mu je bilo v prid zaradi svoje konfiguracije, pokrožitosti in komunikacij.

Glavna obrambna linija, imenovana «Ingrida» se je vila od Snežnika čez Trstenik-Zelezna vrata - Plesočec - Plis - Klana - Prkovec in ob reki Rečni do morja. Sovražnik je uporabljal italijanske utrdbe, ki jih je še dopolnil s polstalnimi in poljskimi objekti. Posebno močno so bile podzemelske utrdbe z artiljerijskimi bunkerji na Milonji, ki so branili pristop k Ilirski Bistrici, v okolišju Klane in na strmskih pobočjih vzdolž desnega brega Rečine. Med temi so bile največje in najmočnejše pod Sv. Katarinom nasproti Trstata, nad Sušakom.

Za neposredno obrambo Reke in Sušaka se je sovražnik utrdil, oziroma je uporabljal že obstoječe utrdbe na vrhovih vzdolž linije Trst - Sv. Ana - vasi Podvežica in Martinščica, a za obrambo širšega okolišja Reke in Sušaka je uredil položaje na liniji Mrzla Vodica - Gornje Jelenje - Svib - Glavčina. Praputnik - Orni vrh, a pred njimi sprednji položaj na liniji Lokve - Fužine - Zlobin - Plase - Melnice - Smrtka do morške obale. Razen tega je bila utrjena vsa obala v pričakovanju eventualnega izbranja zaveznikov. Razen mnogih teleshobotenskih bunkerjev z 90 mm daljnostrelnimi topovi za 20

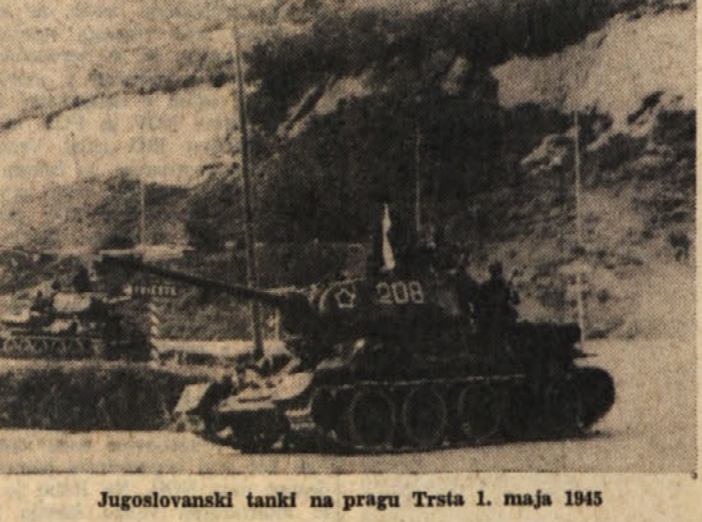
nem križu pa prode za 20. divizijo čez Snežnik - (Mašun) v Pivko, Knežak in Ilirsko Bistrico ter nadaljuje svoj prodor v Trst.

Dne 21. aprila so se začeli boji na glavnem sovražniškem položaju «Ingrida» ter boji za važno oporišče, vas Klana. Tako je 2. in 3. brigada 13. divizije, okrepljena s 2. tankovskim bataljonom krenila v napad na Klano: 3. brigada je dosegla vas Klano že dopoldne, medtem ko je 2. brigada osvobodila vas Studeno, ko pa so deli 3. brigade popoldne osvobodili še Kukuli in bližnja pobočja, je 13. divizija imela v svojih rokah celotno oporišče Klano. Ob štirih popoldne pa je izvrsil 903. polk 108. nemške divizije, ki je ravnozar prišel, prednapredoval ter pristal 3. brigado k utrku iz Klana. Sovražnik se je pričel utrjevati na liniji Drnovo - zahodna pobočja Širokoga rta. Tudi naš 19. divizija ni uspel napad na hrib Luban, pa čeprav ga je naša artilerija prejel močno točila. Ker se je sovražnik, naslonjen na močne in dominantne utrdbene objekte, tako žilavo upiral, da bi prodor te linije zahteval velike izgube in tudi časa, je štab 4. armade odobril predlog 19. divizije, da svoje glavne sile premakne južno od Klane in napade sovražnika na desni obali Rečine.

Ker je sovražnik pritegnil na odsek med vasi Gomanje in Sušak nove sile, se je moglo iz tega sklepati, da si bo prizadeval z vsemi razpoložljivimi silami zapreti smer od Snežnika in Reko.

Ob takšnih razmerah se je štab naše 4. armade odločil, da okrepi 20. divizijo z 11. brigado 26. divizije (v njej je bil komplet slovenski bataljon), z dvema tankovskima bataljonom in s po eno brskico in protitankovo baterijo. Po osvoboditvi Ilirske Bistrice bi se formirala hitra motorizirana skupina za takojšnji napad na Trst iz severozahodne smeri.

(Nadaljevanje v nedeljo)

Jugoslovanski tanki na pragu Trsta 1. maja 1945

Petindvajsetletnica osvoboditve slovenske obale

(Nadaljevanje s 7. strani)

riši Mornariškega odreda izvršili dve drzni in uspešni akciji. Prva skupina je v Bertokih pr Kopru vdrla v hišo penistaša Nobilja in zaplenila pisalni stroj, druga pa je vdrla v uradne nemških Landschutzjev v Izoli in prav tako odnesla pisalni stroj. Tako je odred dobil dva pisalna stroja, ki ju je nujno potreboval. Na prejšnjih starih strojih je bilo pisanje »prava umetnost«, kot je poročal komandant odreda Franc Dermota.

Ze na pragu svobode, v noči od 14. na 15. aprila 1945, je skupina Mornariškega odreda Koper z drzno akcijo napadla utrjeno postojanko Landschutzjev in fašistov v Izoli. Napad je bil tako bliskovit, da je sovražnik pozabil na obrambo in se predal. Partizanski mornarji so zaplenili: 50 pušk, eno strojnico, eno brozastreko, veliko število nabojev in vojaške opreme. Vse to je partizanski mornarjem zelo prav prišlo, ker so se že pripravljali na končni obračun s sovražnikom ob slovenski obali. Eden izmed udeležencev akcije je v svojih spominskih zapisal med drugim: «Pčivalji smo na višini nad Izolo. Morje se je pod nami v mesečni svetloki kot srebrna ravan. Gledali smo na Jadransko morje, na tisto morje, po katerem bodo kmalu zaplule naše ladje... Približali smo se obali... Kmalu jo bomo zapustili in se preselili na naše ladje — na naše morje... Na naše ladje...»

Dne 29. aprila 1945 je Mornariški odred Koper napadel kolono Nemcev, ki se je po obalni cesti prebijala proti Trstu. Mornarji so v borbi pobili 11 Nemcev, zaplenili avtomobil s prikolico, eno strojnico in več pušk. V noči od 30. aprila na 1. maja 1945 so člani Mornariškega odreda preprečili sovražnemu ladjevju v Izoli, da bi po morju zbežalo v Trst.

Tik pred osvoboditvijo...

V zadnjih akcijah za osvoboditve obale je Mornariški odred Koper učil in razorožil bataljon fašistov v 200 Nemcev, zaplenil je dva torpedna čolna, oboroženo ladjo, tri napadalne čolne in ujel 44 sovražnih mornarjev. Zadnje vojno poročilo komandanta Mornariškega odreda Koper nosi datum 2. maja 1945. V tem poročilu piše: «Mornariški odred Koper je dne 20. IV. t. l. odtisil od okupatorja Izolo in jo zasedel. Dne 1. V. t. l. je odred zasedel mesto in pristanišče Piran in Portorosa. V Izoli, Piranu in Portorosa je odred prevzel vojaško oblast tudi nad mestom. Isti dan so postavljena zasopništva v sledečih pristaniščih: Koper, Izola, Piran in Portorosa. Področja za mesto in pristanišče Milje še nimamo. Mornariška skupina imenovana Otrreda, ki se nahaja pri Umagu, še ni poslala poročila o zasedbi pristanišča Citanovca in Umaga.»

Tovariši Mornariškega odreda Koper so na zaplenjenem motornem čolnu dca 1. maja 1945 zapluli na vzhodni zori pri vasi Bele penaste brazde. Na ključu čolna je vibrirala naša zastava z rdečo zvezdo, ki so jo Odredu poklonile aktivistke iz Loparja. Iz apnenčastih pečin nad Trstom so še odmevali jeki iz topov sovražnih obalnih baterij. Dne 2. maja 1945 je bil Mornariški odred Koper utvrščen v Pomorsko obalno komando Trst. S tem datumom je prenehala delovati kot partizanski Mornariški odred Koper. Naj za konec omenimo, da je bilo v Mornariški grupi pri IX. korpusu skupno 157 partizanov-mornarjev.

Na slovenski obali od Debelega ritca do reke Dragonje v Sečovljah živijo Slovenci vse od VI. stoletja. Naši davni predniki so pred davnimi stoletji prišli na to obalo kot najzahodnejša veja Slovenov. Vsa prva stoletja jim življenje ni bilo lepo. Bili so cilj napadov številnih narodov, ki so se kot deroča reka izvažali iz drugih pokrajin na to obrežje. Morali so se trdo vojskovati, če so se hoteli obdržati ob morju. Lahko s ponosom zapisevam, da vsi navali tujih narodov niso mogli zlomiti življenjske sile takratnih slovenskih kmotov in ribičev. Občijali so vse napade in ostali trdno zakoreninjani v to sončno obalno zemljo.

Danes, ko se spominjamo dogodkov izpred četrst stoletja, se nam prša širijo od zadončenja in ponosa. Imamo svoje okno v svet, od koder plujejo ladje Splošne plovbe v Piranu po vseh morjih sveta. Luko-Koper, kjer pristajajo tudi že velike prekoceanske ladje. Mornarji iz vseh kontinentov občudujejo našo žilavost in vztrajnost, ko ugovarjajo našo rast in naš svobodni razvoj.

A. Pagon — Ogarev

Viri: Poročila komandanta Mornariškega odreda Koper v Pomorskem muzeju Sergeja Mašera v Piranu. Naši borci — posebna izdaja glasila ZVB NOV občine

la naša zastava z rdečo zvezdo, ki so jo Odredu poklonile aktivistke iz Loparja. Iz apnenčastih pečin nad Trstom so še odmevali jeki iz topov sovražnih obalnih baterij. Dne 2. maja 1945 je bil Mornariški odred Koper utvrščen v Pomorsko obalno komando Trst. S tem datumom je prenehala delovati kot partizanski Mornariški odred Koper. Naj za konec omenimo, da je bilo v Mornariški grupi pri IX. korpusu skupno 157 partizanov-mornarjev.

Na slovenski obali od Debelega ritca do reke Dragonje v Sečovljah živijo Slovenci vse od VI. stoletja. Naši davni predniki so pred davnimi stoletji prišli na to obalo kot najzahodnejša veja Slovenov. Vsa prva stoletja jim življenje ni bilo lepo. Bili so cilj napadov številnih narodov, ki so se kot deroča reka izvažali iz drugih pokrajin na to obrežje. Morali so se trdo vojskovati, če so se hoteli obdržati ob morju. Lahko s ponosom zapisevam, da vsi navali tujih narodov niso mogli zlomiti življenjske sile takratnih slovenskih kmotov in ribičev. Občijali so vse napade in ostali trdno zakoreninjani v to sončno obalno zemljo.

Danes, ko se spominjamo dogodkov izpred četrst stoletja, se nam prša širijo od zadončenja in ponosa. Imamo svoje okno v svet, od koder plujejo ladje Splošne plovbe v Piranu po vseh morjih sveta. Luko-Koper, kjer pristajajo tudi že velike prekoceanske ladje. Mornarji iz vseh kontinentov občudujejo našo žilavost in vztrajnost, ko ugovarjajo našo rast in naš svobodni razvoj.

A. Pagon — Ogarev

Narodni heroj Anton Velušček - Matevž

(Nadaljevanje s 7. strani)

no pomagala aktivistka Pelhan Marta — Polonca, ki sedaj živi v Ajdovščini. Kako široko je bilo tržaško okrožje razvito ob koncu leta 1944, nam zgornjo potrdi Partizanski dnevnik, ki je 16. oktobra 1944 objavil pozdravno pismo tega okrožja maršalu Titu. Iz tega pozdravnega pisma vidimo, da je bilo tedaj v območju tega okrožja že 28 okrajnih in kvartirnih ter 154 terenskih oddelkov, AFZ in ZSM. V tem odprtem pismu je izražena zahteva, da se Trst poveže s svobodno in druženo Slovenijo.

Ob taki državi v državi bi bilo prav čudno, če bi ne prišlo do usidrih srečanj in krizprij. Sovražniški agentu Leonu ne uspejo, da je že 2. oktobra 1944 izdal nekaj zvez in (dobrih aktivistov). Po tej izdaji sta 5. novembra malo pred polno padla v roke kvesture tudi Anton Velušček — Matevž in Franc Segulin — Boro, ko sta stopala v senajsti-

ski okupaciji, ko so se, kot že omenjeno, načrtom pridružili še domobranci, četniki in drugi kolaboracionisti. Toda vse to ni ugotovilo domačinov, ni jih odvrnilo od boja za svobodo. Skoz vsi čas boja so bili vaščani enotni in kot en sam moč z dušo in s telesom predani stvar pravičnega boja.

Predlogi bi bili nastavljati imena viceljnih voditeljev partizanskega in osvobodilnega boja, ki smo jih srečevali v tej vasi. Naj navedem samo imena nekaterih: Jože Vilfan, Vojko Premr, Mara Samsova. Skoz Stara Sušica so potovali tudi številni partizani in aktivisti iz Trsta, s Krassa in iz Istre, iz raznih krajev tržaške okolice, nekateri in strukturji partijske šole, ki so kasneje padli med napadom na Cerkljavo. V tej vasi je padel den 10. marca 1944 tudi partizan Jovo Sančan, doma iz dolinske občine. Omenim naj še to, da so se na Stari Sušici zbrali protifašisti še pred začetkom oboroženega boja proti fašizmu, da so bili v vasi zaupniki komunistične partije, ki je bila tedaj v ilegalni in aktivistični organizaciji TIGR (leta 1926).

Na spominskih svečanosti, ki je bila v četrtek, je govoril predsednik krajevnega združenja borcev tovarši Stanko Slapnik. Med drugim je poudaril: «Skoz vas je vodila partizanska pot, po kateri so prihajale razne partizanske emote, delegacije, kurirji, visoki funkcijonarji NOV in drugi. Blizu vasi so bili leta 1943 zgrajeni štirje bunkerji. V zmlji 1941-42 se je tu zadrževala prva partizanska četa na Primorskem. Na tem območju je deloval Istrski odred. Pozimi 1943-44 se je blizu vasi zadrževala četa VDV. 10. marca 1944 je bil v vasi ustanovljen bataljon VDV. Ob tej priliki so boroji tega bataljona prisegli. To zaprisego je bil miting. Mitingu je prisostvovalo mnogo ljudi tudi iz okoliških vasi. V bližini vasi je bila javna za kurirje postaj P-1, P-2 in P-3. To vasi je bil doma narodni heroj Ivan Zafred, ki je padel v Svinjnjah leta 1942. Imzel vaščanov jih je bilo 16 v partizanski enotah. (Vseh vaščanov ni bilo nič! Op. uredu.) Eden je bil od zloglasnega posebnega fašističnega sodišča obsoben na 30 let ječe, eden pa na smrt. (Ustreljen je bil v okolici Rimsa leta 1942. Op. uredu.) Življenje je izgubilo 14 oseb. V vasi še živite oče in mati, ki sta zgubila v borbi tri sinove.»

Se in še bi lahko naštevali, se in še bi lahko pisali o trpljenju previvalcev Stare Sušice, o hujših in vrtih, o zavesti in predanosti. Lahko rečemo te to: va se po vsej pravici lahko imenuje partizanska vas.

In ta vas se je predelil četrtek sicer skromno, a zato pa toliko bolj intenzno in dostojno poklonitvami, ki so pred 26 leti padli pod nebesnim svinečnikom, peki tudi ves črtnim, ki so darovali svoje življenje v boju za svobodo, bovdite na slovenski zemlji ali daleč stran od nje. Po še ne potrjenih vesteh so nekateri padli na strani italijanskih partizanov.

Na proslavi so sodelovali učenci okoliških osnovnih šol in osemletke. Peil so in reitrali partizanske pesmi: izprčili so tako, da tradicija tudi danes v zlati, čeprav težko pridobljivi svobodni živi tudi v mladih pokolenjih.

Srečko Kumar, ki je ustanovil učiteljski pevski zbor v Trstu in zbor Emil Adamič v Ljubljani

čnušenjem in že 5. februarja 1922 se je zbralo na prvi vaji okrog 80 pevcev iz vseh učiteljskih društev z Goriškega, iz Trsta in Istre. Navdušeni pevci so prevzeli kaj težko breme na svoje rame: proste dneve in nedelje so žrtvovali pevskemu kuru. Enkrat mesečno so se zbrali k skupni vaji v Trstu ali v Gorici, enkrat mesečno pa na vaje posameznih skupin pri Sv. Luciji na mostu, v Gorici, v Postojni in v Trstu. Vsaka skupina vaja je stala za voljno in le delno za prenočišča 800 lir. Ostale stroške je nosil vsak pevec sam. Pa še tistih 800 lir je kmotno priložilo iz učiteljskih žepov, ker so te stroške krije blagajne okrajnih učiteljskih društev. Na dan koncerta, ki se je vršil v Gorici, isti dan kot delegacijsko zborovanje zveze (8. julija 1922), je bil na zasedanju učiteljske skupine sprejet sklep, da se zveza članarina za 2 liri mesečno in se ta denar vlož v sklad za pevski zbor in samozabiranje. Tako je zbor vse bolj in bolj rastele organizacijsko pa tudi umetniško. Zbor je izvaljal kaj zahtevne skladbe od Galusa do Kogojca. Sam Kogojc je sodeloval z zborom, v zboru pa so peti med drugimi tudi Danilo Svara, Karlo Pahor, Mirko Logar, Milan Pertot, Avreljia Sancen, Breda Šočeva in še drugi slovenski solniki, ki so se udeleževali na glasbenem področju kot pevcevdice, organizanti ali kako drugače.

V času, ko je bil Gentilejev šolski zakon neposredno pred obliko, je učiteljski pevski zbor s slovensko pesmijo hotel spregovoriti italijanski kulturni javnosti. Septembra 1923 se je podal na turnejo v Benetke, v Padovo, v Bologno. V Padovi je koncert sploh odpadel, kakor je bil tudi odpovedan namernavani koncert v Vidnu. V Benetkah in Bologni pa je zbor pel prazni ali skoro prazni dvorani. Fašisti, ki so organizirali bojkot, so popolnoma uspešni. Ta neposredna turneja je finančno močno obremenila zvezo, da so potem zborove vaje odpadle vse do aprila 1924. Nato pa je zbor z novim zagonom šel na delo. Toda težave so se vedno bolj kopičile. Napovedani koncerti so bili marsikdaj oblatveno zabranjeni, tako da so nekateri nastopi zbora bili čisto zasebna značaja, strogo iz oseb-